

Europos LIETUVIS

NR. 47 (326)

LONDONAS 1953 LAPKRITIS 26

VII METAI

KRAZIŲ TRAGEDIJA VLIK'AS KREIPESI Į JT 7 DIENOS

ATEINA KRAZIAMS EILE

Jau seniai Kražiai dirgino Lietuvos rusintojams akį. Nuo seno Kražiai buvo garsūs. Dar kaimo neparaugę, o jau 1257 m. didžiojoji gaudė toms teisėmis ir privilegijomis iš krikščionių tapusio Lietuvos valdovo. Laikas ugdė Kražius, garsino jo vardą. Sesiolikame šimtetyje įgana miestelio vardą, tampa pirmiausia plačiame paviete. Kražantės upės ir apylinkės grožis sužavi vieną iš Radvilų, kurs čia pastato gražią pilį. Kitas — M. Kristupas Radvila karaliaus Zigmanto Augusto malone paveldi Kražius ir tituluojasi Kražių grafu.

Kada dieviškoji sėkla pabyrė į Žemaičių žemę, Kražiuose tuojau ji ima leisti gilius šaknis. Pergalės ženklą — kryžių išklėsi Kražių bažnyčia buvo viena iš tuose dešimties pirmųjų Dievo namų pastatytų šioje žemėje 1413 metais Vytauto ir Jogailos rūpesčiu.

Po gero šimtmečio atūžia iš Vakarų protestantizmo audra ir smarkiai ištinca, kad nespėjusi gerai įsišaknyti ir išsišakoti, katalikybės me dį. Nuostoliai padaryti dideli. Ir katalikų ir kunigų skaičius labai suma žėjęs. Į plačius darbo barus pakvie čiamį tėvai jėzuitai. Kražius pasiren ka jie savo misijos išiešiotis punktu. Čia kuria savo kolegiją, mokyklą, kunigams ruošti seminariją. Kra žiuose susiformuoja religinis ir kul tūrinis židinys. Tiesa, kiek vėliau ku nigų seminarija perkeliama į Var nius, gimnazija — į Kauną, tačiau Kražiai nenustoja savo reikšmės ir svorio. Kražiuose 1642 m. įsikuria sėšerys benediktinės. Fundatorius M. Valatkevičius pastato joms med iūnis namus — vienuolyną ir bažny čią. Šiai pasenus, 1762 m. jau pačių vienuolių benediktinių lėšomis stato ma nauja mūrinė bažnyčia, kuri vė liau ir buvo kražiečių taip narsiai ginama.

1891 m. gruodžio mėn. 12 d. pak šelbtas caro įsakymas uždaryti Kra žių benediktinių vienuolyną ir baž nyčią. Vienuolės turėjo būti perkelt os į Kauną, o bažnyčia su kitais jai priklausančiais trobsiais nugriauta ir iš tos medžiagos pastatyta rusų vaikams mokykla. Šį įsakymą Rom os Katalikų Kolegija (taip vadino si 1801 m. rusų vyriausybės įkurta įstaija valdyti Katalikų Bažnyčią Rusijoje) 1892 m. sausio 10 d. per davė Žemaičių vyskupui m. Palulio niui, kad jis pasirūpintų jo vykdymu. Vos šitai žinia pasklidus, tuoj pat pasirodė užsienio spausdinamojo AP ŽVALGOJ atsišaukimas į žemaičius, raginęs neįsileisti rusų į bažnyčią. Kražiečiai šoko gelbėti. Parasė ir iš siuntė prašymus carui, Vilniaus ge neralgubernatoriui ir savo vyskupui, prašydami, kad mūrinė vienuolyno bažnyčia nebūtų nugriauta, kad jį perduotų parapijai, nes parapijinė yra medinė, labai sena ir netvirta. Tačiau teigiamo atsakymo nebuvo. Kražiečiai dar labiau pakėlė balsą. Siunčiamai nauji prašymai Kauno gu bernatoriui, Mohilevo metropolitui, vidaus reikalų ministerei, Austrijos, Vokietijos, Danijos, Prancūzijos val dovams ir popiežiui. Derybos truko ilgai, bet vilties buvo maža. Rusų valdžios buvo griežtai nusistatyta bažnyčią uždaryti. Kurį laiką delsęs šį reikalą sutvarkyti, generalguber natorius Kochanovas buvo perkeltas kitur, o į jo vietą paskirtas naujas — Orževskis. Šis tuojau davė Kauno gubernatoriui Klengenbergų įsaky mą uždaryti Kražių mūrinę vienu olno bažnyčią. Valdžios spaudžiama Žemaičių vyskupijos Konsistorija sa vo ruožtu pavedė bažnyčios uždary mą įvykdyti komisijai susidedančiai iš Šiluvos dekanu kun. Jastremskio ir Kelmės parapijos klebonu kun. Jaugelio. Šie įpareigojo Kražių vi karą kun. Mažeiką rugsėjo 1 dieną toį bažnyčioi atlaikyti šv. mišias ir nepalikti altoriaus šventė. Sakra mento. Paskui, išnešus liturginius ra kandus, bažnyčią uždaryti ir raktus atiduoti vietos policijai. Bet kražie čiai neleido šito padaryti. Kun. Ma žeika rugsėjo mėn. 1 dieną atlaikė mišias, bet šventčiausiojo iš altor iaus negalėjo išimti, nes nebuvo rak to nuo altoriaus namelio, įj kaž kas

paslėpė. Nuo dabar žmonės pradėjo dieną naktį budėti, nepalikdami jo vienos. Jie tapo budrūs sargai al toriaus namelio ir visos bažnyčios, jie visomis jėgomis priešins ir neleis išnešti šventčiausiojo. Su nepaprastu dvasios pakilimu, maldomis ir gies mėmis aidint, saugojo parapijiečiai savo šventovę.

1893 m. spalio mėn. į Kražius atvyko Rasėnių apskrities sprauinikas Vichmanas, Šiluvos dekanas ir Kelmės klebonas. Jie prikalbėjo žmo nes nusileisti. Bet šie ne nemanė pa siduoti, nėt kunigų nebeleido bažny čion. Parapijos igaliojiniai: Ant. Razminas ir F. Andriejauskis minios vardu kategoriškai pareiškė neleis ią bažnyčios uždaryti. Nujautimas, kad rusų valdžia neteks kantrybės ir im sis labai griežtu priemonių savo sprendimui įvykdyti, nenugąsdino kražiečių. Bažnyčios gynėjų skai čius kas kartą vis didėjo. Iš aplinki nių parapijų plaukė žmonės ir dėjo si prie drąsų pasiryžėlių.

Skandžiausius smūgius kražie čiams teko iškentėti lapkričio mėn. 21-22 d. naktį. Į Kražius atvyko daug aplinkinių miestelių policijos ir pats Kauno gubernatorius Klengen bergas, lydimas valdininkų ir pen kiasdešimties raitų sargybinių. Atė ję prie bažnyčios pastebi ją esant pil ną žmonių. Tarpdury stovėjo du vy rai, laikydami caro paveikslą, už jų trečias kamžą apsilvilkęs laikė didė lį kryžių, šalia vaikai su degančiom is žvakėmis. Tuo būdu kražiečiai manė sulaikyti rusų valdininkų puo limą, nes juk šie nedrįs niekinti ca ro paveikslą. Po pirmo gubernator iaus pasikalbėjimo su minia prasidė jo kova. Policija užpuolė kryžių lai kanti Jasiūkaitį, ištempė jį ant šven toriaus ir negailestingai primušo. Jė ga buvo atimtas ir caro paveikslas, besitampant liko sulaužytas ir per plėstas. Fada gubernatorius sukuo žandarams: "Išmušti juos iš bažny čios bizūnais!" Sumušti ir sukrūv in ti žmonės pradėjo trauktis. Ant šven toriaus pasitiko juos raitų sargybinių kirčiai. Gubernatorius, išblaškęs mi nia iš bažnyčios, panoro išvaikyti ją ir iš šventoriaus. Bet to jau buvo per daug. Kražiečiai, pamatę daugelį sa vųjų sukrūvintų, bizūnais sukapotų, užsidėję ir rankas pagalius, užkėmė, plytas ir puolė rusus. Puo limas buvo toks smarkus, kad sar gybiniai neatlaikę, pradėjo krikiti. Gubernatorius gelbėdamasis su ke liais vgladininkais vos spėjo pasislėp ti iš Varnių iššauktas 300 kazokų būrys, gubernatorius vis neskubėjo užbaigti raštą. Anksti rytą kazokai, kaip audra, įsiveržė į miestelį, rai ti jį lėkė į bažnyčią ir, gavę iš guber natoriaus paliepiamą išmušti visus lauk, pradėjo negirdėto žiaurumo veiksmus. Bažnyčioje maišėsi muša mųjų beginklių žmonių šauksmai, kazokų keiksmi, arklių trypimas, ginklų žvangėslys. Išblaškė iš bažny čios žmones, kazokai vykdė visišką jos sunaikinimą. Pagaliau išplėšė varpams širdis ir nutildė juos skambė ti Dievo garbei, užnspaudavo bažny čią.

Taip pabaigė savo niekšišką dar bą, jie dar nepasitraukė. Nesitėnk i no kovos vietoje suimtaisiais, bet bro vėsį į namus, rinko ką nutverdami ir vedė į valsčių nuplakti rykštėmis. Pats gubernatorius skaitė kirčius.

KUN. R. KRASAUSKAS

JAU TIK 84 SKAITYTOJAI
GYVENA D. BRITANIJOJE
DAR NERA ATSISKAITE UZ SIUNCIAMA
EUROPOS LIETUVI
Nesumokėję už šiuos metus, arba už metų dalį, labai prašomi atsilyginti, arba parašyti!

EUROPOS LIETUVIO Administracija.

Vienus nuoplakę paleido, kitus siuntė į Kauno, Šiaulių, Raseinių kalėjimus.

Žinia apie nežmoniška žiaurų Kražių bažnyčios uždarymą labai greit pasklido Lietuvoje ir užsie niuose. Sekančią dieną jau plačiai įvyki aprašė vokiečių laikraščiai: „Tilsiter Allgemeine Zeitung“, „Königsberg Allgemeine Zeitung“, ir kiti, pavadindami rusus „Die Sohne der Wildnis“ — „laukiniai sūnūs“, Kul tūringas pasaulis smerkė rusų elgė si.

KRAŽIŲ GYNEJAI TEISME

Atlikęs „žygdarbį“, Kražiuose, Klengenbergas grįžo į Kauną. Parasė carui raportą, kad Kražių miestely buvęs sukilimas, bet jis jį sėkming ai užgniauzęs. Suimtieji, laikomi ka lėjimuose, laukė bylos sprendimo.

Vilniaus teismas pradėjo nagrinėti bylą 1894 metais rugsėjo mėnesį. Kaltinamųjų buvo 17 moterų ir 51 vyras. Kražiečius ginti stėjo 7 advoka tai. Trys jų buvo paskirti valdžios, o keturį atvyko savanoriai ir be jo kio atlyginimo karštai gynė kaltina muosius. Apklaustinėta daugybė liu dininkų. Pirmiausia pats gubernator ius Klengenbergas. Jis painiojoji sa vo parodymuose ir klaidingai liudijo. Advokatai įrodė, kad jo liudijimai yra melagingi ir pareikalavo, kad tai būtų užprotokoluota.

Dalis liudininkų rusų, bijodami čia pat sėdinčių gubernatorių, nedrį so objektyviai pasakoti įvyki, kiti, kaip Raseinių apskrities sprauinikas Vichmanas, asesorius Rormanas, bu vo drąsesni ir objektyvesni savo pa rodymuose. Gyvai ir realiai visus žiaurumus nupasakojo liudininkai: kun. Jaugelis, kun. Renadzikas.

Teismo prokuroras ne ką galėjo pasinaudoti liudininkų daviniais tei siamųjų pakaltinamųjų įrodyti. Jis pats kalbėjo labai nuobodžiai, lyg netikėdamas tuo ar abejodamas.

Užtai ginančių kaltinamuosius ad vokatų kalbos buvo kietos ir svarios. Jie konstatavo žavėtiną kražiečių prisirišimą prie savo tikėjimo ir bažnyčios parodė rusų administraci jos valdininkų prasižengimus, jų pra vokatūriškų veiksmus, tardytojų ša liškumą, liudininkų melagystes ir k.

Spalio mėn. pabaigoj teismas pa skelbė sprendimą: keturį kražiečių — Jonas Markevičius, Juozas Braz lauskas, Jokubas Žutautas ir Jonas Rimkus nuteisti 10-čiai metų kator gos, o paskui visam gyvenimui iš tremti Sibiru, kitų — mažesnėmis bausmėmis, o 34 išteisinti. Teismo sprendimas buvo pasiūstas carui, ku ris malonės aktu pirmiesiems ketu riems nuteisiesiems bausmę sumažino iki vienerių metų kalėjimo, o ki tiems ją visiškai dovanavo.

Kražiečių šurpulinga kova yra stambus įvykis mūsų tautos netoli moj praity. Taj neužginčijamas argu mentas, kad tauta šimtą metų ne šu priešpaudus jungą, visai pa kinama ir naikinama, vis dėlto išli ko gyva, gajai ir pajėgi sukilti ir gin tis. Religinų lietuvių vyrų karžy giškias žygius Kražiuose buvo didis protestas prieš prispaudėjų sauvalę ir didįjį paskatinimas į toliems nuo vas iki liko atsiekta pergalė — išsi laisvinimas. Aukodami gyvybes, lie dami kraują ir kentėdami skausmus kražiečiai gynė ne tik bažnyčią, bet ir savo religinius įsitikinimus, savo teises ir laisvę.

Garbė Kražių bažnyčios gynėjams!

VLIK'as, patyręs, kad Jungt. Tautos greitu laiku visapusiškai na grinės įrodymus dėl priverčiamojo darbo sistemos, nes Ad Hoc Komite to teikimu šis klausimas įtraukt as į darbų planą, pasuntė atitinka mą raštą, pasirašytą pirmininko M. Krupavičiaus, dabartinės JT sesijos pirm-kei Indijos atstovei Pandit Neru ir JT gen. sekretoriui. Savo rašte VLIK'as pabrėžė, kad visos tos priv. darbo sąlygos, kurios apra šytos JT Ad Hoc Komiteto ilgame raporte, ypač pastebimos ir Li tuvoje, vienose iš pirmųjų komunis tinės agresijos aukų. Primenamos masinės Lietuvos gyventojų depor tacijos į tolimas TSRS sritis. Nuro domą, kad priv. darbo sistema pa liečia visus Lietuvos gyventojus. Toji sistema Lietuvoje, kaip ir ki tuose bolševikų pavergtuose kraš tuose, siekia degraduoti žmogaus as menybę ir jį paverstį paprastu So vietų gamybos bei karo mašinos įrankiu. Visa organizuota vergijos sistema siekia išnaudoti ir naikinti

3 ESTU STUDENTAI JTO POSEDYJE

Šios savaitės pirmadienį Jungtinių Tautų posėdyje vyko diskusijos apie priverstinį vergų darbą. Tuo laiku, kada apie tai kalbėjo Sovietų Rusijos atstovas, trys estų studentai, sėdėję svečių tribūnoje, ūmai pakilo iš savo vietų ir ištiesė milžinišką plakatą, kuriame buvo didelėmis raidėmis įrašyta: „Estai reikalauja laisvės!“ Sumišusiam so vietų atstovui nutilus, vienas studen tų ėmė sakyti užingną kalbą, nu kreipė prieš sovietus.

Sovietų atstovas šaukėsi pagalbos. Visi trys studentai buvo jėga išvesti JTO sargybinių. Prie rūmų buvo susirinkę keli šimtai tremtinių, kurių daugumą sudarė iš Pabaltijo kraštų su plakatais ir transparentais, kuriuose reikalaujama gražinti pa vergiams kraštams nepriklausomybę ir tuojau pat panaikinti priver stiną darbą Sovietų Rusijos okupuot uose kraštuose.

DIPLOMATINIS KORPUSAS PAS POPIEŽIU

Lapkričio mėn. 19 d. Popiežius Pijus XII priėmė iškilmingoje au diencijoje visą prie Šventojo Sosto akredituotą Diplomatinį Korpusą, kuris per savo Dekaną, Airijos Am basadorių, išreiškė užuojautą dėl Lenkijos Primato Kardinoalo Višins kio suėmimo. Savo kalboje Airijos Ambasadorius pažymėjo, kad visas diplomatinis korpusas giliai etjaučia Popiežiaus skausmą, kurį sukeli a Katalikų Bažnyčios persekiojimai Lenkijoje ir kituose užimtuose kraš tuose, persekiojimai, kurie primena pirmuosius Krikščionybės laikus. Mes linkime, baigė savo kalbą Am basadorius, kad persekiojimai supras ty, jog šviesi ateitis tebus galima kada bus respektuojama sąžinės lais vė ir atstatyta pagarba žmogaus sie los šventajam pobūdžiui.

Šventasis Tėvas padėjojo diplo matiniam korpusui už užuojautą ir pareiškė įsitikinimą, kad visos tautos, kurios šiandien stovi tvarkingo socialinio gyvenimo sargyboje, pa rems kenčiančiuosius už savo tiky bines ir politines teises ir tuo pačiu suteiks joms naujų vilčių. Dabartin ai sunkumai jokiu būdu negali sunaikinti pasitikėjimą gražesne atei timi. Teisybė ir teisingumas nėra tuštie žodžiai, nes jie turi tą pačią jė gą kaip Augščiausiasis, kuris yra jų gynėjas ir garantas. Tegul Viešpats

LIETUVIŲ LAIMEJIMAS ABI BR. PARTIJOS REIKALAUJA PASMERKIMO

ALT prašymu JAV kongresas pa keitė federalinių išlaidų — atsilymi išmokėjimo įstatymą, kuriuo at vėrė duris JAV-se pastoviai įsikū rusiems Lietuvos, Latvijos ir Esti jos piliečiams į federalines tarny bas, į kurias ligi šiol jiems nebuvo galima patekti nesant JAV piliečiais Naujuoju pakeitimu Lietuva, Latvi ja ir Estija paskelbtos JAV sąjungi ninkėmis. Pirmoji tą reikalą pradė jo judinti Lietuvių Veterinarių Są junga, kurios narių daugumą suda rė dar neturintieji JAV piliečių bės Paskum juos parėmė ALT, ir JAV kongresas priėmė lietuviams bei kt. pabaltiečiams palankų įstatymo pa keitimą. Anksčiau tokie darbai pa baltiečiams buvo neprieinami. Tai didelis lietuvių laimėjimas. Jį tinka mai atžymėti JAV lietuvių spauda ir radijai, džiaugdamiesi tokiu JAV įstatymų leidėjų pabaltiečiams pa lankumu.

pavergtąsias tautas. Gyventojų lai kymas priv. darbo sąlygose, šimtų tūkstančių Lietuvos gyventojų išve žimas į sunkaus darbo stovyklas to limose TSRS vietovėse ir visa eilė kitų akivaizdžių faktų pakankamai liudija apie vergų darbo sistemos naudojimą Sov. Sąjungoje ir jos pavergtuose kraštuose.

VLIK'as, laisvuose kraštuose at stovaudamas kenčiantiems Lietu vos gyventojams, savo minimajame rašte ir kreipėsi į Jungt. Tautas, prašydamas priv. darbo problemą svarstyti viešame posėdyje. Ponia Pandit Neru, kaip JT šios sesijos, paprašyta, kad šį klausimą pa remtų JT visumos susirinkimas pa prašytas, kad nutartų panaikinti pri verčiamuosius darbus, visus suim tuosius ir ištremtuosius iš stovyklų gražinti į jų gimtuosius kraštus ir kad būtų sudarytas pastovus orga nas, kuris prižiūrėtų tokio JT nu tarimo įvykdymą. Panašus raštas pa siūstas ir JT gen. sekretoriui.

KARALIENĖ ELŽBIETA II ISVYKO DIDŽIOJON KELIONEN

Karalienė Elžbieta II, lydima Edinburgo kunigaikščio ir būrio įvairių pareigūnų, išvyko lėktuvu „Canopus“ kelionėn, kuri truks 6 mėnesius. Karalienė apkeliaus visus kraštus, priklausančius jos karūnai. Jos kelionės kelio ilgis — 50,000 mylių. Šį trečiadienį ji sustojo vieš nagejė Jamaikos saloje, kuri yra vie na iš didžiausių Vakarų Indijoj. Šią salą yra atradęs 1494 m. Kolum bas, o 1655 m. ją užkariavo Crom vello sūstoji britų ekspedicija.

Ne tik britų, bet ir viso pasaulio spauda, pirmuose puslapiuose smul kiai aprašo karalienės Elžbietos II nepaprastą kelionę.

Londonas. Britų ministeris pir mininkas Sir Winston Churchillis atėinančios savaitės antradienį iš skrenda į Bermudą, kur įvyksian ti trijų didžiųjų konferencija, Kon ferencijoje dalyvauja JAV prezi den tas Eisenhoweris, Prancūzų premje ras Laniel ir Sir Churchillis.

Paryžius. Trečiadienį apie 3 val. ryte prasidėjo Prancūzijos vyriausybės krizė. Ryšium su tuo prancūzų premjeras Laniel nakties metu buvo priverstas kreiptis į Prancūzijos pre zidentą Auriol. Sušauktas kabineto posėdis. Vyriausybės krizę iššaukė Prancūzijos numatomas dalyvavimas Europos gynybos ir Europos Armijos plane. Šiuo metu, kada po kelių dienų Bermundoje turinti įvyk ti trijų didžiųjų konferencija, ši Prancūzijos vyriausybės krizė visam laisvajam pasauliui sudaro naujų rūpesčių.

Helsinkis. Sovietų ambasadorius tariasi su Suomijos vyriausybe dėl tu Suomijos žemių, kurių šis kraš tas neteko po karo su Sovietų Rusi ja. Manoma, kad sovietai sutiks gra žinti šias žemes, reikalaudami karo bazių vietoje Suomijoje. Sovietai, ma tyt, nori pakartoti patyrimą su Pa baltijo kraštais: pradžioje įvedė ba zes, o vėliau okupavo visą kraštą.

New Yorkas. Tiek JAV-bių, tiek britų vyr. kariuomenės štabuose pri einama išvados, akd netolimoje atei tyje abiejų kraštų karinė strategija busiantį keičiama, t.y., sausumos ir jūros pajėgos mažinamos oro pajė gos sąskaiton. Karo biudžetas nu matys žymiai didesnes sumas oro pa jėgoms, negu tai buvo daroma iki šiolei: karo pajėgoms sumos buvo skirstomos į tris dalis — sausumos kariuomenei, karo laivynui ir avia cijai.

Bonna. Viena vokiečių filmų ga mybos bendrovė pastatė filmą „5 minutes iki dvyliktos“, kuriame pa vaizduojamas Hitlerio iškilimas ir žlugimas. Tą vakarą, kai filmas tu rėjęs būtų rodomas visuose vakarų Vokietijos kinuose, Bonnos vyriaus ybė uždraudė, žiūrėjusi jame pa lankumą hitlerininkų idėjoms.

Clevelandas (Ohio). JAV užsienio reikalų ministeris Dulles, kalbėda mas Clevelande, pareiškė, kad Ame rika sutinkanti kalbėtis su Sovietų Rusija įvairiais ginčijamais klausimais, tik joku būdu nesutiksianti, jei tai liesi pavergtųjų kraštų laisvės kainą.

Marselis. Gaston Dominici, 77 m. amžiaus, kaltinamas britų prof. Dru mmondo ir jo šeimos nužudymu, lai komas kalėjime, pareiškė, kad jis esąs nekaltas ir pirmąkart prisipa žinimą atšaukęs, nes „prisipažinimo komediją“ suvaidinęs, policijos kie to tarymo metu. Tačiau bylą vedę teisininkai yra kitos nuomonės ir Dominici „atšaukimą“ laiko nerim tu ir juokingu.

AMERIKOS BALSAS PERDAVĖ DBLS SUVAZIAVIMO SVEIKINIMUS LIETUVAI.

Septintojo DBLS metinio suvažia vimo žodį, skirtą Lietuvai, AME RIKOS BALSŲ klausytojams buvo perduotas lapkričio 9 d. 21:15 val. Lietuvos laiku. Lapkričio 10 d. Su važiavimo sveikinimas buvo pakar totas tris kartus: 3 val. naktį, 7:15 val. ryto ir lygiai 16 val.

ZVERYS IR ZMONES DIEVU MISKE

Kaj nacių užmačios sunaikinti užgrobta Lietuvą sutiko nelauktai kietą pasipriešinimą, jie greit suprato, kad vieningas lietuvių veikimas savo užnugary turi stiprų vadovaujantį branduolį — inteligentiją. Šį branduolį naciai pasiryžo sunaikinti. Pavieniai ir grupėmis jie buvo išskiriami iš kovojančios su dviem sli binais tautos ir siunčiami į pražūtį. Viena tokių grupių, (46 asmenys), susidedanti iš geriausio tautos elito, laimingu būdu išvengusi sąsaudymo vietoje, atsidūrė Stutthofo koncentracijos stovykloje. Jie buvo „apgyventi“ mitologiniame dievų miske, kur kadaise turėjo savo pilį neįveikiamas Lietuvos kunigaikštis, o dabar „velnių perėti vaikai sugalvojo pastatyti mirusiųjų miestą, kur tūks tančiar čia negimė mirė nuo nuodindų švirksčių, nuo dujų, nuo šūvių“.

R a š o
J. L Ū Ž A

Tragedija pasiekia savo įtampos viršūnę, kai maži išbadę žmonių likučiai, tariamai išsilaisvinę, patenka į savilaujančių sovietų karių rankas ir NKVD pinkles. Pagaliau dar kelį draugai, pačiame laisvės priešaušry krenta nuo šiltinės. Jų tarpe ir garsusis šv. Jono bažnyčios Vilniuje pamokslininkas kunigas Lipniūnas.

Bet didžiausias prof. Ylos nuopelnas šioje knygoje yra ne paties nacių pragaro atvaizdavimas. Jo studijų pagrindas yra žmogus. Jo knyga yra psichologiškai pagrįsta žmogaus studija, turėjanti ateityje didelės vertės mūsų kultūros istorikams. Studija žmogaus, kurio dvasia yra palaužta ir apnuoginta, kurio praktiškai nebesaisto jokie kultūros bei civilizacijos varžtai, kuriam yra likę tik du galimi keliai — pasidaryti šetonu arba angelu. Pats autorius apie tai štai kaip sako: „Stutthofo buvo žmogaus Akademija. Galėjai čia pažinti tikrą ir autentišką žmogų, ne tokį, koks jis laisvėje rodosi. Jokia mokykla, joks visuomenės darbas neparodo iš vidaus draugų tokių, kokie jie yra“. Reikia džiaugtis, kad lietuviškas žmogus perėjo šį pragarą tyra širdimi ir ramia sąžine.

Pats būdamas kunigas, autorius didelės reikšmės skyrė religiniam veikimui kacete. Jo paties ir kitų ten parašytos maldos dvelkia nepaprastu nuoširdumu ir dvasine jėga. Buvo prieita net iki to, kad suorganizuota šv. Mišios, o komunija buvo perduota net į kaimyninius lenkų barakus. Kokios įtakos religinė veikla turėjo visai lietuvių grupei, autorius tiesioginių išvadų nepadaro. Tačiau jis pastebi, kad kacetas nėra ideali vieta stipriems religiniams charakteriams susiformuoti. „Kaceto sąlygos, kurios sukrečia žmogų iki gelmių, anaipol dar nėra tikroji mokykla žmonėms pasikeisti. Kasėjo Dievo keliu, tas jį čia pagilino, kas juo nėjo — mažai pasimokė.“

Fizinių ir dvasinių kančių iškančiantį lietuvių nepalūžo ir nerezignavo. Priešingai — jie išvystė turbūt visoj kacetu istorijoje nežinomą kultūrinę veiklą. Toji veikla pasidaro dar gyvenė ir našesnė, kai visa grupė padaromi garbės kaliniai ir apgyvendinami atskirame barake. Čia atsiranda prof. Jurgučio organizuojamas paskaitų ciklas — akademija, prof. B. Sruogos literatūrinis ratelis „Aitvarai“, įvedamos nuolatinės pamaldos, organizuojamas choras, piešiami šaržai, rengiamos Kūčios, mišios, sukaktys. Visa tai daroma šalia tiesioginio darbo ir, žinoma, slapta.

Gyvenant spūsty ir nedatekluje, neišvengiami ir grynai asmeniškai nesuspatingai. Bet dėka takto ir geros valios, jų nei vienas neišėina iš savo ratelio ribų.

Labai didelio dėmesio yra vertas

knygos skyrius, pavadintas Charakteriai. Čia autorius su pedagoginiu taktu ir rašytojo sugebėjimu bando apibūdinti didelę dalį savo kančios prietelių, kurių vardai gerai buvo žinomi Lietuvos visuomenei. Tai ne įkainuojama medžiaga tiems, kurie vertins ano meto gyvenimą ir žmones. Daugiausia sustota ties žymesniais, kaip prof. Jurgutis, prof. B. Sruoga, dr. Germantas (ištrauka apie jį buvo „E. Lietuvy“ J. L.), kun. Lipniūnas, dr. Starkus. Bet gauna savo dalį — charakteringą bei taiklų vertinimą ir kiekvienas kitas. Daugeliu šis skyrius bus vienas įdomiausių, nes jame aprašomi asmenys yra arba plačiai žinomi ir nusipelnę žmonės, arba draugai, mokytojai, bendradarbiai.

Sąryšų su šiomis charakteristikomis autorius paliečia ir šiaip įdomius klausimus, pav., masonų veikimas Lietuvoje, lietuvių — latvių santykiai, lenkų brolystės problema ir kt.

Perskaičiau šią knygą prieš pusantį metų. Laukiau kol mūsų plunksnos autoritetai pasakys apie jį savo nuomonę Europos lietuviams. Ir vis dar tebeilaukiu. Paskų skaičiau dar kartą, ir dar. Šios kuklios pastabos nepretenduoja į išsamią knygos recenziją. Tai yra tik skaitytojo gautas įspūdis, kuriuo jis nori pasidalinti su kitais skaitytojais. Gal kitiems ir tas įspūdis bus kitoks. Nešiu knygos ir reklamuoti ar piršti (gal ji išspauduota — nežinau). Tačiau kas jį kartą paskaitė, tas norės turėti kaip nepamirštamą lietuvių kančios liudininką. Taip pat nemanau, kad ši knyga turėtų būti vėrčiama į svetimas kalbas. Ji yra per daug lietuviška. Parašyta lietuvių apie lietuvių kančias pavergtiems ir išblaškytiems lietuviams. Tokia yra prof. kun. St. Ylos knyga.

Stasys Yla — Žmonės ir žvėrys, 1951 m. Immaculata leidinys. Viršelis dailininko Osmolskio, piešiniai kacetininko Kantvilo.

KIAULĖ PO AŽUOLU

Jonas Krylovo pasakėčia

Po ažuolu šimtamečių Degloji priėdą gilių, prižnaņņo, čia pat išsimiegojo, paskui, praplėšusi akis, pradėjo knaisiot ažuolo šaknis.

„O ką darai!“ iš ažuolo ją sako varnas. „Tas tavo darbas čia nedarnas. Juk medis gal padžiūt, kai jam šaknis parausi!“ — „Ogi tedžiūsta sau! atrėžė jam lėkause: „Kad jį bala! Turėčiau ko lankotis! Tegu nė ženklo jo nelieka — nesidarysiu nieko.“

Nuo gilių aš tunku — tesie tik jų lig soties. O kitkas man visai nerūpi!“ — „Ei, čiuke, čiuke murzintipe!“ prašneko ažuolas: „Tau gilės tai skanu! O jeigu savo šnipą pakylėtum, tai pamatyt galėtum, kad aš ir tas Giles užauginu.“

Iš rusų kalbos išvertė A. Giedrius.

KNYGOS BARE

Šiomis dienomis išėjo iš spaudos Lietuvos Išlaikyti Tarnybos išleistas V. Čižiūno „Tautinis auklėjimas šeimose“. Šis veikalas, kaip K. Zalkauskas savo žodyje ir skaitytojų pažymi, turi uždavinį „palengvinti tėvams išauklėti žmogų ne tik žinančią savo vietą bendruomenėje, bet ir suvokiantį savo tautinį priklausomumą“. Kitais žodžiais tariant, šios knygos paskirtis yra padėti tėvams svetimoje aplinkoje išugdyti lietuvi. Turėdamas šį tikslą prieš akis, autorius nesivaikė įvairių teorijų ir nesigilino į mokslines studijas, bet rėmėsi daugiau savo paties ilga mokytojo ir tėvo patirtimi mokykloje, namuose, išėivijoje.

Visą medžiagą padalino į dvi dalis. Pirmoje — vaiko psichologijai — autorius vaizduoja įvairius žmogaus brėndimo laikotarpius su jo specifiniais jausmais ir protavimais. Antroje dalyje, pavadintoje šeimos pedagogija, apimančioje apie 70 puslapių, autorius svarsto būdus ir priemones, kurias galėtų vykti vaiko tautiškas auklėjimas, taip pat duoda praktiškų patarimų tėvams apie jų pritaikymą šeimoje. Ši knyga savo gražia, gyva ir lengva kalba patraukia skaitytoją, supažindina jį su tautinio auklėjimo klausimais ir verčia jį veikale iškeltus ir rekomenduojamus metodus taikyti savo šeimoje.

Veikalo apipavidalinimu ir spaudos priežiūra rūpinasi „Tremties“ leidykla Vokietijoje. Veikalas bus platinamas per PLB kraštų bendruomenės. Neabejokama, kad ši rimtų pedagogų rekomenduota knyga susiras kelį į kiekvieną lietuvišką šeimą.

Dr. A. Šapoka yra parašęs naują „Lietuvos istoriją“, kuri bus netrukus išleista. Terra perspausdino Dr. V. Sruogienės 1938 m. laidos „Lietuvos istoriją“. Dabar ji rašo populiarią Lietuvos istoriją, skirtą platesniems gyventojų sluoksniams. Dr. Z. Ivinskis baigė istorinę studiją apie Mindaugą ir vysk. Giedraitį. Prof.

K. Pakštas paruošė lietuvių ir anglų k. „Istorinę Lietuvos geografiją“. Veikale daug sienų problemų sprendžiama pasinaudojant autentiškais pačių vokiečių ar lenkų žemėlapiams, paremiančiais teisėtus lietuvių aspiracijas. Nemunas perspausdina M. Springborgo parašytą romaną „Paskutinis Prūsų sukilėlis Herkus Montė“, Terra leidžia režis. J. Blekaičio eilėraščių rinkinį „Vardai dienoms ir vandenims“. Įgytaisiais lietuviškais rašmenimis spausdinti pirmoji lietuviška knyga Veneculoje — iš italų kalbos A. Sabaliausko išvers tas Guareschio — „Don Kamilius mažasis pasaulis“.

V. Mincevičius išvertė į italų kalbą J. Jankaus premijuotą novelę „Velnio bala“. Rūpinamasi jos išleidimu. Netrukus išeis Rytų Europos Vadovo (Osteuropa — Handbuch) pirmasis tomas, Jame apie Lietuvą rašo doc. M. Hellmannas. Šveicarų Encycloos leidykla pirmą kartą leidžia „Moterių leksikoną“. Jam apie Lietuvos moterų literatūrą ir veiklą medžiagą paruošė prof. Eretas. Pirmasis tomas jau atspausstas, antrasis — pasirodys 1954 m. pavasarį.

DOVANA JAUNAVEDZIAMS

Vykd. Taryba neseniai išleido V. Čižiūno knygą „Tautinis auklėjimas šeimose“. Ji pradama platinti per PLB įvairių kraštų bendruomenes. Aplinkraščių bendruomenės paskatintos, kad minimąjį veikalą kaip dovaną taip pat įteiktų lietuviams jaunevedžiams Kad palengvintų tėvams išauklėti žmogų, suvokiantį savo tautinį priklausomumą, nurodoma, LIT svarbiausia ir išleido šį veikalą.

MUMS PRIEINAMOMIS KAINOMIS

TERROS Leidykla specialiai Kaledoms Anglijos lietuviams atpigino knygos. Štai kelios knygos prieinamomis kainomis: BROLIAI DOMEIKOS — 262 pslp. — 11/6; BARABAS — 216 pslp. — 9/-; GIMTOJO ŽODŽIO BARUOSE — 10/6; BALTARAGIO MALUNAS — 256 pslp — 11/6; KAZIMIERAS SAPIEGA 276 pslp. — 11/6; ŠVENTOJI IGNA 226 pslp. — 9/-.

Užsisakusiems laikraštį iki gruodžio 15 d. sien. kalendorius 1954 metams nemokamai bus išsiuntinėtats betarpiai iki š. m. gruodžio 15d.

Įdomus pasiskaityti žurnalas ATSPINDŽIAI — 3 šil. o linksma laikui spalvuota PELEDA tik 1/6. Kitų leidyklų didelis prieškalėdinių knygų pasirinkimas ir taip pat lietuviškos plokštelės gaunamos pas Dainorą Daunoraitę, 49, Thorn ton Ave., London. W. 4.

Kitų leidyklų didelis prieškalėdinių knygų pasirinkimas ir taip pat lietuviškos plokštelės gaunamos pas Dainorą Daunoraitę, 49, Thorn ton Ave., London. W. 4.

INFORM. TARNYBOS VEIKLA

NUO N. METŲ RADIO VALANDĖLĖ MADRIDE

Atsakydama į įvairius pasiteiravimus ar sekdama vokiečių leidžiamas knygas bei brošiūras, Inform. Taryba jas vertina lietuvišku požiūriu. Tenka pažymėti, kad pvz. neseniai pasirodžius Dr. Herberto Split leidiniui „Die Briefe Gediminas“ (Gedimino laišakai), į autorius paskelbtus netikslumus Tarnybai teko viešai reaguoti. Pažymėtina ir tai, kad vokiečių mokslininkų dalis nuo lat kreipiasi į VLIK-o Inform. Tarnybą, prašydamą reikiamų informacijų. ELTOS biuletenis vokiečių kalba aleidžiamas ir toliau. Ligišiol jis buvo spausdintas Stuttgarte, o dabar numatoma jį spausdinti Reutlingene, kur techniniu požiūriu rastos neblogesnės sąlygos Toliau numatoma plėsti vokiečių visuomenės informavimą ne tik per savus leidinius, bet ir teikiant žinių svarbesnėms vokiečių, šveicarų ir kt. laikraščiams. Inform. Tarnybos paruošta medžiaga apie Lietuvos laisvinimo veiklą bei įvairios žinios ir komentarai iš Lietuvos gyvenimo parengiami Vak. Europoje veikiančioms radiofonams su lietuvių valandėlėmis. Dalis informacijų radiofonams su lietuvių valandėlėmis. Dalis informacijų radiofonams teikiama ir svetimoms kalbomis. Yra vilties, kad nuo Naujųjų Metų galingoje Madrido radijo stotyje bus taip pat įvestos radio valandėlės lietuvių kalba.

LIETUVYBEI IŠLAIKYTI TARYBA

Teberenka liudininko Kersteno komisijai dėl neteisėto Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų pavergimo ir komunistinių nusikaltimų. Ligi šiol šiam reikalui liudijimų Vak. Vokietijoje surinkta apie 70.

ATSIUSTA PAMINETI

TEVIŠKĖLĖ — Lietuvių Vaikų Laikraštis. 1953 m. spalio. Iliustruotas vaikams žurnalas 24 pusl. Nr. 10. Red. V. Vijeikis. Atskiro numerio kaina 30 c.

LIETUVIŲ DIENOS Lapkričio mėn. numeris. Vyr. red. J. Vitėnas Iliustruotas lietuvių žurnalas.

PELEDA Spalio mėn. numeris. Juokdarybos Susivienijimo Mėnesinis Organas. Eina 3 metai. Šis numeris išleistas keliomis spalvomis. Leidžia „Nemunas“. Redaktorius A Vilainis.

MARGUTIS Spalio numeris. Iliustruotas Amerikos Lietuvių žurnalas, pradėtas leisti 1928 m. A. Vanagaičio. Redaguoja P. Linkus.

LENGVAS BŪDAS IŠMOKTI ANGLISKAI 80 psl. vadovėlis. Reikalingiausi žodžiai, sakiniai, lengvi pasiskaitymai ir trumputė gramatika. Paruošė S. M. Išleista „Keleivio“ lešomis, Amerikoje. Kai na 75 centai.

MUSU KOVOS SU BOLSEVIKAIS

Bežygiuojant į kalną, jo viršūkalnėje pastebėjome vėl tris figūras. Priešas ar savi? Pasislėpėme krūmuose. Prisileidę sustabdėme. Tai buvo savi: karužas Vilušis su dviem kareiviais, kurie irgi vyko išžvalgyti dvarą. Visi užlipome į kalną ir šiek tiek paėję radome naujakurį ūkininką. Tyliai prislinkome prie ūkininko gyvenamo namo, nes čia pat Radžiūnų kaimas. Tylu. Pabeldžiau pirštų galais į stiklą. Niekas neatsakė. Dar kartą pakartoju. Pagaliau prie langų atėjo nusigandęs ūkininkas. Labai nustebo, kai pamatė, kad čia Lietuvis kareiviai. Tai išgirdus šeiminkė skubiai išsirio iš lovos ir pribėgusi prie lango verkdamas ir juokdamasi džiaugėsi mūsų pamačiom. Tuojau atnešė surnaišyje sūrį.

žo į išeities punktą. Čia palikus laukę sargybą, visi grįžome į savo būvusį kaimą ir naktį praleidome ramiai miegodami.

Megantį rytą, saulei tekant, buvo išsiųsti žvalgai patikrinti mūsų užimtų naktį bolševikų apkasų. Mūsų žvalgai kaimė susitiko su priešo žvalgiais. Įvykus trumpam susišaudymui bolševikai pasitraukė ir daugiau į kaimą negrįžo.

PIEŠO UŽNUGARYJE

Dvi dienas paisėję, visu frontu pradėjome žygiuoti pirmyn. Mūsų kuopa be didesnių susidūrimų pasiekė Kupiškį. Kitą dieną įžygiavome į Skapiškį. Žmonės mūsų sutiko su didžiausiu džiaugsmu. Už Skapiškio vėl susidarė frontas, buvo išstatytos uztvaros ir lauko sargybos.

Nežinau ar visi suspėjo pasiimti sūrį, kai staiga mistinė vasaros nakties tylą perskrodė šimtai šūvių. Mes sugulėmė prie namo, o malonūs ūkininkai dingo trobos tamsoje. Šūviai poškėbo be pertraukos, o kulkos cypdamos raižė orą. Bolševikai pasiūtiškai gynėsi ir nenorėjo trauktis.

Vieną dieną kuopos vadas įsakė man vykti žvalgybos tikslais į priešų užnugarį iki Panemunėlio miestelio. Šiai žvalgybai buvo paskirta keturiolika vyrų, gi aš buvau penkiolikiasis. Sudarius žvalgybos komandą, fronto uztvaros viršininko nurodymu, lai mingai perėjome krumokšniais apaugusią, pavojingiausią fronto vietovę ir pradėjome žygi priešų teritorijoje. Priartinę prie vieno kaimo, sutikome žmogų, kuris mus painformavo, kad kaimė bolševikų nėra. Kaimas atrodė kaip išmiręs, nes visi gy-

ventojai buvo išsislapstę, bijodami bolševikų. Ką tik žmonės pamatė mus, tuojau apleido slėptuves. Jie širdingai sveikino mus ir reikė džiaugsmą, kad sumušti maskoliai traukiasi iš mūsų krašto. Aplink mus susirinko visi kaimo gyventojai ir siūlėsi mus padėti.

Man paprašius pastodūti, tuojau gavome penkis vienaklius vežimus, į kuriuos susėdę po tris išvykome. Visas kaimo jaunimas norėjo važiuoti su mumis drauge, gi senimas dar vis nenorėjo tikėti, kad mes esame Lietuvos kareiviai.

— Tai iš kurio krašto jūs esate? — klausinėjo senesnieji.

— Esame suvalkiečiai, iš Marijam polės, Vilkviškio, Šakių apylinkių, — atsakinėjome ir jų klausimus.

Važiavome paprastais lauko keleliais, šunkeliais, tirdami kaimą po kaimo, pavojingas vietas aplenkdami. Aplenkę keletą įtartinų kaimų, kuriuose galėjo šeiminkauti bolševikai, pagaliau įvažiuovome į vieną kaimą. Čia išgirdome lietuvišką dainelę. Tai susirinkusios kaimo mergužlės, susėdusios ant prieklėčio liūdną dainelę traukė. Mus pamačiu sios sumišo ir nutilo. Užkalbinau. Girdžiu, viena kita ragina kalbėti su mumis vokiškai.

— Mes ne vokiečiai, — pasakiau joms, — prašau kalbėti lietuviškai. Mes esame Lietuvos kareiviai.

— O, gerasis Dieve, — kažkurį su šuku, — tai mūsų kareiviai.

— Ar nėra čia jūsų kaimė bolševikų? — paklausiau apimusias mergaites.

— Prieš gerą pusvalandį buvo atvažiavę bolševikai su trimis vežimais aviųž jieskoti, — atsakė jos.

Čia vėl mus apsupo jaunimas ir senimas ir kiekvienas jų norėjo su mumis pasikalbėti. Mačiau kai daugelis senesnių žmonių ašarojo ir visi siūlėsi padėti.

Siame kaimė pakeitėme pastotis ir nedelsdami išvykome į Panemunę Iį. Važiavome be jokios baimės su tikti priešų, nes i priešų užnugarį buvome prasiveržę nuo fronto apie 20 kilometrų. Atvykomė į artimiausią kaimą prie Panemunėlio geležinkelio stoties.

Pastotis grąžinau į namus, gi mes penkiolika vyrų, pasirėngę netikėtoms, tamsoje įžengėme į kaimą. Čia sutiktį keli vyrai, mums paaiškino, kad bolševikai yra Panemunėlio geležinkelio stotyje ir miestelyje.

Prie vienos kaimo trobos pastebėjome daugiau žmonių ir išgirdome muziką. Su nuogais durtuvais ant šautuvų įėjome į namą. Čia buvo kaimo vakaruškos. Mažutės lempele šviesioje kaimo muzikantas tuoj pastebėjo mus priangyje su blizgančiais durtuvais ir geležiniais šalmis. Jis nustojė grojės ir ant suolo pasidėjo armoniką. Įėjome į vidų. Troboje pasidarė kapų tyla. Jaunimas pasitraukė į pasienius įtartinąjį mus stebėjo.

— Kodėl nutiltė? Ar nusigando te Lietuvos kareivių? — paklausiau. — Lietuviai?! Mes manėme, kad

jūs vokiečiai, — sužadintu balsu atsiliepė viena iš mergaičių.

Geležinkelio stotyje radome budėtojų ir merginą. Jie labai nusigando. Ypač labai jaudinosi vyriškis, kaj įsakiau išsiimti iš kepurės bolševikų ženklus: kūjį ir piaučuvą. Pasiteiravus apie esamą stotyje karišką turtą, budėtojas pareiškė, kad čia pat yra trys lauko telefono aparatai, gi ant kelio stovi kariškas ešelonas, susidedąs iš keleto liginės vagonų, o kituse vagonuose pakrauti artilerijos sviediniai ir kita įvairi kariška medžiaga. Prie ešelono stovėjo bolševikų sargyba.

Lauko telefono aparatus pėrdaviau kareiviams, gi likusį turtą įsakiau budėtojui saugoti kaip Lietuvos valstybės turtą ir neleisti išvežti į Rusiją.

Iš vietinių gyventojų sužinojome, kad čia pat netoli viename žydo name gyvena bolševikų kariuomenės komisaras. Namą apsupome ir su dviem kareiviais iš gatvės pusės įėjau į vidų. Kambarėje prie stalo sėdėjo komisaras ir jo žmona, gi pasiuntinys tvarkėsi virtuvėje. Mums neprašytiems įėjus: kambarį visi taip išsigando, kad iš karto net kalbėti negalėjo. Pasakiau, kad jie yra mūsų belaisviai ir turi vykti su mumis. Komisarso žmona, kiek atsipeikėjusi, ėmė prašyti, kad nesusaudytume. „Lietuvos kareiviai savo belaisvių nėsauo“, — pareiškiau suimtiesiems. Belaisvius palikau saugoti vienam iš mūsų kareivių, o kitus išsiunčiau jieskoti pastodūti. Nedelsdami mes vienuolika vyrų

skubai vykome prie kariško ešelono, iki kurio buvo apie pusantro kilometro. Turėjome skubėti, tad protar pietis bėgome, nes nežinojome kas vyksta mūsų aplinkumoje. Prie ešelono prisartinome nepastebėti. Sargybos bostas buvo vagonė. Stovis sargybinis, mus pažinęs kaip savo priešus, palydėtas mūsų šūvių spruko per apačią vagonų į kitą pusę ešalono ir dingo tamsoje. Tuo pačiu momentu sukilo vagonė buvę kiti sargybiniai ir galvotrūkišais krito iš vagono lauk, kuriuos taip pat palydėjome šūviais, kad greičiau bėgtų ir dingtų iš čia.

Apžiūrėjome paliktą ešaloną, kurio sąstate buvo apie keturiasdešimt vagonų su įvairiu kariniu kroviniu, daugiausiai artilerijos sviedinių. Nutariau palikti ešaloną taip kaip radome, manydamas, kad išsigandę bolševikai bijos grįžti.

Grįžome prie mūsų belaisvių. Bolševikų komisarą, jo žmona ir pasiuntinys, saugojami mūsų paliktų kareivių, sėdėjo vežimuose. Nedelsdami sėdome į paruoštus kelionei vežimus ir tais pačiais keliais spaudėme atgal. Be jokių nuotykių apie antrą valandą nakties pasiekėme savo uztvarą, kurios viršininkui kariuonkui Barkauskui pranešiau, apie pasisekusią žvalgybą priešų užnugaryje ir paliktą ešaloną Panemunėlytume. „Lietuvos kareiviai savo belaisvių nėsauo“, — pareiškiau suimtiesiems. Belaisvius palikau saugoti vienam iš mūsų kareivių, o kitus išsiunčiau jieskoti pastodūti. Nedelsdami mes vienuolika vyrų

(B. d.)

DIENOS RUPESCIAIS

R A S O
S. ZYMANTAS

Rytų ir Vakarų santykiai Europos ir Vokietijos reikaluose atsiskleidė tikrame aklagatvyje po paskutinio Maskvos atsakymo į Vakarų pasiūlymą susitikti Lugano. Tiesa, pa tyres apie Vakarų reakcijas, Moloto vas lyg ir apsigalvojo. Savo atsakymo įspūdžiui sušvelninti jis ėmėsi net tokio išimtinio žygio, kaip pakvietimo žurnalistų, jų tarpe svetimų laikraščių korespondentų, spaudos konferencijon, Maskvos „minindele“, atseit, užsienių reikalų ministerijoje. Tačiau Molotovo 50 minučių kalba spaudos korespondentams esmėje nieko naujo neatnešė. Ir sovietų sąlygos pradėti Rytų ir Vakarų pasitarimams lieka to kios, kokiomis nusakė savo laiku Dulles. Tos sąlygos, statomos sovietų Vakarams, yra ne kas kita, kaip besąlyginės kapituliacijos reikalavimas. Tiesa, Vakarai irgi galėtų pasitarti panašias sąlygas sovietams: pirma negu mes su jumis kalbėsime, pasitraukite iš visų Europos kraštų, kuriuos esate užėmę, ir kuriuose turite savo karines bazes. Bet Va karai tokių sąlygų sovietams nestato, tuo tarpu sovietai reikalauja, kad prieš prasidedant pasitarimams amerikiečiai panaikintų savo karines bazes visur ten, kur jie jas šiuo metu turi. Todėl iš tų pasitarimų nieko ir negali išeiti, kaip mes anksčiau spėjome.

Dėmesys nukreiptas į Tolimuosius Rytus, gal ten kas gero pasidarys tačiau dar labai sunku pasakyti kuo baigsis tų pasitarimų rezultatai, kur kalbama apie tai, „kaip reikėtų kalbėtis dėl būsimų derybų“. Tik vargiai ar galima laukti ir Korėjos reikalų kokių nors Maskvos nuolaidų, o gal net dar mažiau, negu Vokietijos reikalų, nes Tolimųjų Rytų kraštai su sudėtingomis problemomis tų kraštų tautinio atbūdimio ir emancipacijos nuo Vakarų valstybių globos sudaro gerą dirvą Maskvos diversiniams veiksams.

Rytų ir Vakarų santykiams atsidūrus aklagatvyje, Vakarų Vokietijos atginklavimo klausimas vėl iškilavo visu ryškumu. Tas klausimas nėra vien tik leisti Vakarų Vokietijai atginkluoti ar neleisti, bet tik kokiu būdu leisti: kuriant Europos kariuomenę, ar priimant Vakarų Vokietiją į Šiaurės Atlanto pakta? Klausimas nėra lengvas, nes kliūtis ir vienu ir kitu atveju glūdi Prancūzijos laikysenoje. Britanija Prancūzijos nenorams įveikti eina toli ir daro įvairius pasiūlymus savo artimesniams santykiams Europos apsigynimo sistemoje su Europos apsigynimo sąjunga nustatyti, bet ar jie bus pakankami Prancūzijai, dar sunku pasakyti. Pati Prancūzija, atsiaivusi Respublikos Prezidento rinkimų išvakarėse, ir tai taip pat sudaro nemažą kliūtį jai apsispręsti.

Tenka laukti trijų didžiųjų pasitarimų Bermudoje tarpusavio išsiaiškinimui ir bendros akcijos plano.

Kokie klausimai gali būti svarstyti Bermudoje Anglų spauda mini tik kaikuriuos klausimus. Jų tarpe komunistinės Kinijos vyriausybės vienokio ar kitokio pripažinimo klausimas, būsimą padėtis Japonijos, kuri neišvengiamai turės būti apginkluota ir, turbūt, jau yra amerikiečių ginkluojama, Korėjos klausimas, klausimas kaip apginti nuo komunizmo infiltracijos mažas valstybes Tolimuose Rytuose, kaip Siama ir Burma, Indokinijos klausimas, ir kit.

Klausimų eilės toje plotmėje rodytų, kad Bermudoje bus daugiau svarstoma komunizmo sulaikymo politika, bet ne komunizmo pavojaus pašalinimo būdai ir galimūmai. O tas pavojus buvo ir liks ir jis nė kiek nemažės.

Atrodo, kad ir Amerikoje didžiausias išlaisvinimo politikos šalininkas užsienių reikalų ministeris Dulles esmėje nieko kito nebegalės siūlyti, kaip tik tą pačią sovietų grėmės sulaikymo politiką. Pavertę tautų atžvilgiu pasitenkindamas vilčių suteikimu, kad sovietinio despotizmo banga taip savaime turės pasukti atgal, kada nors antrojo XX amžiaus pusėje. Esą, taip buvo įvykę XIX šimtmetyje, taip turės įvykti ir XX šimtmetyje. Bet XIX

šm. neturėjome tokio pasaulio padalinimo į dvi dalis, kokį turime šiandien ir tokio monolitinio sovietinio despotizmo bloko, kokį turime šiandien. Antra vertus, mūsų kraštai, Lenkija, Čekoslovakija, atgavo savo laisvę ne despotizmo ar absoliutizmo bangos pasisukimu, bet pirmojo didžiojo karo pasekmėje, kuris sugriovė savo tarpe konkuravusį tiek carinį, tiek kaizerinį despotizmą. Tuo būdu šitokios istoriografijos paguodos kažin ar mums pakanka, nors mes ir reiškiamė didelį pasitenkinimą, kad amerikiečiai neis į pasitarimus su sovietais, jei šie reikalauja dviejų dalykų: amerikiečių karo bazių panaikinimo ir sovietų pagrobtų kraštų okupacijos pripažinimo.

Tai yra daug ir tai yra gera, bet laukti, kaip buvo laukta Stalino mirties, kad kas pasikeis mirus M. Lenkoviui, būtų netikslinga. Tuo labiau, kad mes Vakaruose gal ir galime laukti, bet komunistai mūsų kraštuose, atidžiai sekdami Vakarų nusistatymą ir jį paduodami mūsų tautoms be pagrąžinimų, negiamai veikia į jų moralę ir pasitikėjimą. Vakarų vilčių puoselėjimo politika ir propaganda gal pasirodytų tesas menkas ginklas. Antra vertus, toks nusistatymas nepašalins sovietų grėsmės, o kas yra gerai susipažinęs su sovietų politika ir jų tikslais, tas gerai žino, kad jie nesnaudžia ir savo tikslų niekad nebuvo ir nėra atsisakę ir jų nuolat visomis jėgomis prieinamomis priemonėmis siekia ir sieks.

APIE EUROPA SKAITO VISAS PASAULIS:

„EUROPOS LIETUVI“
SKAITO VISI GYVENĘ IR GYVENĄ EUROPOJE LIETUVIAI!
DAR ŠIANDIEN UŽSISAKYKITE LIETUVIŲ SAVAITRAŠTĮ

„EUROPOS LIETUVI“
43, Holland Park,
London, W. 11.

GIMNAZIJOS RUMU REIKALU

MADONA

Staiga Liucija sušuko: — Ziūrėkite, žaibas perskrodė dangų! Madona ateina! Ji skuba su dviem giminaičiais prie medžio, kur ji turėjo regėjimą, ir vėl pamato Mergelę.

— Ponia, — sako Liucija, — Jūs man sakėtė čia ateiti, — ko norite iš manęs?

Mergelė prašo juos čia ateiti liepos 13 dieną ir kasdien kalbėti rožančių. Paskui Ji priduria:

— Aš noriu, kad išmoktumėte skaityti, ir galėčiau pasakyti, ko no riu.

Liucija paprašo pagydyti sunkiai sergantį ligonį.

— Jeigu jis atsivers, — atsako Mergelė, — jis išgyvens vienerių metų bėgyje.

Kalbėdama toliau, Ji vaikams pasako pirmąją paslaptį. Apie ją mes sužinome iš Liucijos, kuri ją pranešė kur kas vėliau.

Liucija paprašė, kad Madona juos tris paimtų kartu su savimi į dangų.

— Taip, — Ji atsakė, — aš greit ateisiu pasiimti Jacintą ir Prancišką, bet tu turi ilgiau žemėje pasilikti. Jėzus nori pasinaudoti tavimi, kad aš būčiau žinoma ir mylima. Jis nori pasaulyje išplėsti pamaldumą į Nekalčiausiąją Sirdį.

— Taj aš turiu čia vieną pasilikti? — susijaudinusi paklausia mergaitė.

— Ne, mano dukrele... Aš niekuomet tavęs neapleisiu. Mano Nekalčiausioji Sirdis bus tavo prieglauda ir kelias, kuris nuves tave pas Dievą.

Liucija pridėda, kad Madona, sa kydama tuos žodžius, praskėtė savo rankas, kaip ir gegužės 13 dieną, ir antrą kartą nušvietė vaikus nė-

KURYBOS METAI

Neseniai vienas Connecticut Valstybės profesorius išleido knygą, kurioje įrodo, jog kurybingiausi žmogaus metai yra tarp 25 ir 35 metų amžiaus. Profesorius remiasi įvairiais mokslininkais, muzikais, menininkais, skulptoriais. Su labai retomis išimtimis jų garsieji veikalai, nu stebingai žinomiaji, yra sukurti tame amžiuje. Vėliau — jų kurybingumas, ar kurybos vertė žymiai silpnėja.

Kaip vieną ryškiausių išimčių au torius paminėjęs italų muziką G. Verdi, kurio gražiosios operos sukurtos jau senokame amžiuje.

Atrodo, esą ir daugiau išimčių ir gana daug. Būtent, savo svarųjį garsumą amžiaus gale pasiekia politika! — Autoriaus nuomone, šie žmogaus metai nei kūrėjai, nei menininkai, nei galvotojai...

VISUR APTINKAMI LIETUVOS DRAUGAI

Lietuvis, veteranijos dr. Krakaitis, susilaukęs pirmoje savo tarnybos vietoje, Stadės Regieringų prezidento įstaigoje, staigmeną, kai vienas iš tos įstaigos tarnautojų jį pasveikino lietuviškai, naujoje tarnyboje Trierio mieste patyrė dar didesnę staigmeną. Čia jį šiltai priėmė ir pasveikino kaip lietuvių patį vyriausias veteranijos reikalų valdytojas Trierio srities vyriausybės, kuris, pasirodo, šešis metus yra gyvenęs Lietuvoje, buvęs Vokietijos pasiuntinybės narys ir Vokietijos atstovas sudarant Lietuvos Vokietijos veteranijos sutartį.

Dr. Krakaitis ir privačiai buvo šiltai priimtas svečių pobūviuose, dalyvaujant augstiesiems Trierio valdžios pareigūnams. Lietuvos draugas nenuilsdamas kėlė lietuvių vardą, o mozelio vyno nuotaikoje net sudainavo lietuviškai „Ilgiausių Me tu“.

GRAŽI DOVANA — EUROPOS LIETUVIO KALENDORIUS

Kaina — 5/.

J. KUZMICKIS

DON KICHOTO SALYJE

KELIONĖS ĮSPŪDŽIAI

BURGOS — VALLADOLID

PUSRYČIAI — nei anglams, nei man nepadarė įspūdžio. Didelio įspūdžio jie nepadarė nė mūsų vadaus reikalų ministerijoms, kai gaudamie du gabalėlius cukraus, kavos ir džiovintos — nes jau atšalusios — duonos sausainėlių su normuotu sviestu ir uogiene.

Kišenėje jau yra šiek tiek pezetų: su kėliais bendrakeleiviais, grįždami iš koplyčios, išskėtę rankas įeiskome banko, ir mūsų laimei jį atrandame užkampyje. Iš karto nerasdami durų, mėginome veržtis pro langą, nors niekas mūsų nepaskaitė plėšikais. Formalumai dideli: reikia sukrapštyti užsienio pasą, užpildyti kaikuriuos blankus, ilgokai pastovėti, kol keli pareigūnai rašoma mašinėle užpildo savo formuliarus, ir tik po viso to kiitini prie kasos, jeigu ten tavęs jau kasininkas laukia.

Kai yra pinigų, reikia nors rūkalių nusipirkti. Paparšau jauną būdetojo talkos, ir jis nuveda į barą, kur tučiuojau pasiūlo man tik amerikoniškų (ispaniškos cigarečių pigios, bet neįprastos) — Camel ir k. Pasiimu dvidešimt, sumoku 12 pezetų ir įsitikinu, kad Camel čia pigesnis negu Anglijoje. Taigi, rūkyti galima. Susėdamė visi į nuplautą autobu-

sa, vadovas suskaičiuoja, ar nė vieno nepametėme, ir spaudžiame apytūstėmis miesto gatvėmis į atvirus laukus. Praeiviai mus palydi draugiškais žvilgsniais, o vaikai ilgai mo ja rankomis.

Prieš mūsų akis išsidriekia nauji, niekad nematyti vaizdai: lygūs, smėlėti laukai, įrėminti kalnų rėmuose, artojai, susilenkę prie žagrų, tempiamų rambių jaučių, kerdžiai ir piemenys su šunimis, saugoją avių kaimenes, na, — ir kas kelioliktas kilometras į žemę susmukęs kaimas ar bažnytkaimis. Nors mūsų naudo jamas pentas geras ir, atrodo, vienintelis toje apylinkėje, retai kada su tinkame kokį Don Kichotą, jojantį nuvartytu arkliau, ar kokių prekių prikrautą sunkvežimį. Bet tada šoferis iš tolo įjungia savo dūdą ir dūduoja kelias minutes, kad kaip nors mus praleistų.

Pietų metu pasiekiamė Burgos, vieną iš didesnių pakelės miestų. Miestas koncentruojasi apie didelę seną Katedrą, kurios bokštai jau iš tolo patraukia mūsų dėmesį.

Einame pro eismą tvarkančius policinikus, slenkame pro didelius krautuvinių langus, baksnuojamė pirštais į medžio drožinius, odos išdirbinius ar meniškai nulietas taures ir

klegename. Praeiviai sustoję žiūri į mus ir klausosi mūsų marmaliavimo.

Katedra mus žavi: Anglijoje tokių papuošalų ir brangenybių nepamatysi. Altoriai apkrauti auksu ir sidabru, puikios statulos, pilioriai, nišos. Tačiau maža šviesos, ir mums pasidarė niūru, kaip katakombose. Praeivių kaukšėjimai ir kalbos net maldai nenuteikia: pasklindame visi miesto gatvėse ir vadovas net supyksta, kad pervėlai galime traukti į Valladolid.

Juo arčiau Valladolid, juo gausiau vynuogynų. Maži krūmeliai stebioja plačiuose laukuose, o palei žemę svyra prinokusių vynuogių kekės. Dėlto to vynuogės čia pigios ir jų siūlo po kiekvienų pietų ar vakarienės.

Valladolid — didelis, gražus miestas, nors senas, kai kur apgriuvęs. Mūsų viešbutis — Hostal Florido — pačiame miesto centre. Didelis, moderniškas, patogus. Kiekvienam kambariui įrengta atskira prausykla su vonia, prie lovų — telefonai.

Turime dar laiko, tad skubamė aplankyti Anglų Kolegiją, kur nuo senų katalikų tikėjimo persekiojimo laikų anglai turi savo kunigų seminariją. Kai einame gatvėmis, mus lydį apie dvidešimt vaikų ir, ištiesę rankas, prašo pezetų. Pradžioje vieną kitą susėpėme, tačiau mus lydindčių vaikų skaičius ne mažėja, o — priešingai — auga. Lydi tie vaikai išstomis gatvėmis, maldauja ploniais balsais, ir paskui apstoja kurį nors mūsų iškiurį ir net paleisti nenori. Nuostabu, praeiviai vaikų nebara ir jų elgetavimu nesudraudžia,

nors jų rūbėliai nėra suplyšę, nei apskurdę.

Pagaliau surandamė didžiulę, seną Kolegiją. Mus sutinka pagyvenęs anglų kunigas, atrodo, tos Kolegijos rektorius, ir aprodo seną, turtingą biblioteką, gražiai sutvarkytą valgomąjį, jaukią koplyčią. Šiuo metu čia mokosi apie 20 teologijos studentų; Kolegiją išlaiko Anglijos vyskupas.

Seminarijos rektorius nepakviečia mūsų per cup of tea, tad padėkojame ir skubame į Florido viešbutį, visą kelią lydimi didžiausio būrio vaikų.

— Money! — šaukia vienas.

— Pezetos! — rėkia antras, trečias ir dešimtas.

— No pezetos! — garsiai susunkus pagyvenusi mergina, kuri visos kelionės metu man priminė malūną.

— No pezetos! — pakartoja Zulkio lūpa, palyginti, draugiškas aistris, kurio viršutinė lūpa amžinai kruta.

— No pezetos! — pagaliau užkerta riestanosė, visą laiką kosinti mergina.

Bet vaikai vis mus lydį ir šaukia: „Money!... Pezetos!...“

SU AUSTRŲ MALDININKAIS

NIEKAD nepamiršiu Nukryžiuotojo altoriaus Valladolid baknyčioje, kur ankstybą spalio 11 d. sekmdienį atlaikiau Mišias. Man pataravo labai guvus neuromara berniukas, kuris daugiau žioplinėjo po bažnyčią negu sekė mano veiksmus.

Nukryžiuotasis — kaip gyvas: didžiulis, ekspresiškas, rodos, ką jau. Seniai buvau padariusi įžadą tik atšalęs. O apie Jį — žibučių ži-

aprašė. Nors dar ankstybas rytas ir lauke tamsu, tačiau bažnyčioje pilni suolai maldininkų. Matau ne tik juodai apsirengusias moteris su juodais nuometais ant galvos, bet ir karininkus, policininkus, paprastų vyrų. Didesnė jų pusė priima Sv. Komuniją.

Kai grįžtame į Hostal Florido, mus pasitinka būrys maldininkų, važiuojančių ištaigingu mėlynu autobusu iš Vienos. Keli kunigai, keli vyrai ir visa krūva moterų. Spraudamas pro duris, pamatau kelias pavargusias moteris, kurios, susėdusios ant kėdžių, apatiškai kalbas.

— Wie geht es Ihnen? — Noriu prisiminti vokiečių kalbą.

Moterys nustemba: „anglų“ kunigas jas vokiškai kalbina!... Na, ir pradeda klausinėti: kaip, ką, iš kur?

— Aš nėsu anglas, bet lietuvis, tremtinys, kelis metus DP stovykloje gyvenęs, — aiškinu. — Su savais žmonėmis peršokau kanalą ir gyvenu aprūkusiam Yorkshire... — Ak jūs lietuvis, — net pakyla vieną moteris. — O aš lenkė, vienintelė lenkė austrų tarpe. Studijavau mediciną Varšuvos Universitete.

— Gal jums lengviau lenkiškai kalbėti, — pasiūliu. — Aš suprantu, Moteris dar labiau nudžiunga: — O tiek metų nesutikau savo žmogaus, ypač lenkiškai kalbančio kunigo. Taigi, studijavau mediciną, bet gestapas mane suėmė ir išvežė į Vokietiją dirbti. Po ilgų vargų ir didelių nelaimių atsidūriau Vienoje ir čia užsikliau. Žinoma, ištėkėdidižiulis, ekspresiškas, rodos, ką jau. Seniai buvau padariusi įžadą tik atšalęs. O apie Jį — žibučių ži-

paprasta šviesa. Pranciškus ir Jacin-ta pasijuto apšviesti spindulių, kurie ėjo į dangų, gi Liucija — kurie krito ant žemės. Mergelės dešinės rankos priekyje vaikai pamatė erškėčiais apvainikuotą Sirdį, kuri iš visų pusių buvo perskrota dygliais. Vaikai suprato, kad ta buvo Nekalčiausioji Marijos Sirdis, sužeista žmonių nesuskaitomomis nuodėmėmis ir kad Ji prašė atgailos ir atsi-teisimo.

— Birželio 13 d. Šv. Mergelė nepasakė, kad mes turime visa tai laikyti paslaptje, tačiau mes jautėme, jog mūsų dieviškasis Išganytojas reikala-vė nekaltėti apie tai.

DANGAUS ZENKLAI

Pranciškus negirdėjo Apsireiškosios žodžių ir Liucija vėliau jam pasakė, kas jo laukia. Paskui Madona išnyko kaip ir pirmąjį kartą rytų kryptimi. Pasikalbėjimas truko apie 10 minučių.

Išskyrus tris vaikus, niekas daugiau nebeatė paslaptingosios Madonos. Tačiau ką kurie nuostabūs ženklai juos įtikino, kad tai buvo antgamiški reiškiniai. Diena buvo kaitri ir saulėta, kaip ir paprastai tuo metu Portugalijoje. Dabar, apsi-reiškimu metu, saulė pasidarė netokia skausi, nors nebuvo tam jokių priežasčių. Tuo pačiu metu me-džio viršutinės šakos išsiskėtė tarsi lietsargis, tartum koks svoris būtų jas spaudęs. Tie, kurie buvo arčiau vaikų, gerai girdėjo Liucijos žo-džius, o šalia to girdėjo tarsų kuž-dėjimą ar bitelės dūžimą, besikeičiantį su mergaitės balsu.

Apsireiškimą pabaigoje arti medžio pasigirdo garsus pokštelėjimas, kurį girdėjusieji palygino su raketo sproginimo balsu. Liucija sušuko: — Ten! Jį pasitraukia!

Tuo pačiu metu žmonės pastebėjo nuo medžio viršūnės pakylantį baltą debesėlį, kurį galima buvo stebėti, kaip jis slinko rytų linkui. Be to, medžio šakos, lig šiol išsiskėtusios lietsargio pavidalė, nukrypo į rytus, tarsi pasitraukiančios Mergelės apšiaustas būtų už jų už kluves. Tik po kurio laiko šakos grįžo į savo nuolatinę padėtį.

Kadangi daug žmonių buvo iš tolimesnių vietų, jie skubėjo namo, kalbėdami su vaikais rožančių ir Sv. Marijos litanija.

Einančius pro Fatimos bažnyčią apsi-reiškimą dalyvius pradėjo klausinėti atlaidi maldininkai. Dėl to neilgai trukus apsi-reiškimą lydėję ženklai buvo žinomi plačiose apylinkėse.

Nuo tos dienos Cova da Iria regėjimai buvo įvairiai aiškinami. Kaip galima buvo laukti, kai kurie tikėjo; kiti gi viešai juokėsi, prikišdami trijų vaikučių tėvams, kad nepamoko jų proto.

ir vaizuoju. Kaip būtų miela su jumis pasikalbėti. Jūs po pusryčių su raskite man valandėlę! Mane labai lengvai surasite: aš viena Regina mūsų keleivių tarpe. O štai ir mano adresas: Elbl Regina... Gal galima jus gauti?

Mes pasikeičiamė adresais, nors abu numanome, kad vargu jais nau dosimės, ir atsisakėme. Einu į savo kambarį ir sakau iš Kinijos iš-tremtam kunigui, mano kambario pusininkui: — Ką tik kalbėjau su moterimi, kurią likimas iš Lenkijos ištrėmė. Kadangi kalbu lenkiškai, mane tarsi brolių sutiko. Ar ir jūs su tokiu džiaugsmu sveikintote savo tautiečius, grįžę iš Kinijos? Mano „kinietis“ grūda skustuva ir cigaretes į kelionės krepšį, pakeliamą ir mane ežiuku suškuotą galvą ir nusišypsojęs sako: — Mės, anglai, truputį kitoki. Mes šaltesni...

Pusryčiai, skubus rengimasis kelionei ir — sudiev, Valladolid, su siauromis gatvėmis, apytūstėmis krautuvėmis ir kovos su buliais ske lbimais: mes leikiamė medžių gaubiamu vieškeliu į laukus, šauname per tiltą, supamės vynuogynų platybėse.

Vieškelis tuščias, tik gelsvi topo-lių lapai pakilę sveikina mus, tik pakelėse mus lydi tamsios piemenų akys ir nustebusių avelių žvilgsniai. Gyvenimas čia rieda įprasta, ramia vaga ir žmogaus buitį pinasi su gamtos stichija — su vynuogių krū-mokšniais, aplinkui dunksančiais kalneliais, giedrudangumi ir avių kaimene.

(nukelta į psl. 4)

PREZIDENTAS SYNGMAN RHEE

35 METAI LATVIU NEPRIKLAUSOMYBES SUKAKTIES PROGA

Tuo pačiu metu, kai Syngman Rhee buvo iškilmingai sutiktas Korėjoje, sovietų propaganda dūmė amerikiečių akis, kad Sov. Rusija esanti „taiką mylinči demokratija“, kad komunistų valdoma Kinija užimta savo vidaus rūpesčių ir nieko bendra su Maskva neturinti.

Naiviai pasitikėjama, JAV vyriausybė sutiko atiduoti Šiaurės Korėją Raudonosios Armijos „priežiūrai“, o Pietų Korėją pavedė amerikiečių kariuomenės globai. Tiesa, JAV vyriausybė nesutiko visam laikui padalinti Korėjos 38 paralelę: norėdami sujungti visą kraštą, amerikiečiai pasiūlė pasitikėjimo pagrindais administruoti kraštą JAV, D. Britanijai, Sov. Sąjungai ir Kinijai.

KRITO GELEZINĖ UZDANGA

Gen. Hodge tikėjo, kad Rhee įtikins korėjiečius priimti šitokią pereinamojo laikotarpio administraciją. Tačiau Rhee, kuris žinojo sovietų tikslus, perspėjo, kad šie stengsis sukommunistinti visą Korėją. Kartu jis pasakė, kad toks pasiūlymas įžeidžia kraštą, kuris 4000 metų nepriklausomai gyveno.

Tuo metu Sov. Rusija Šiaurės Korėją „padovanojo“ komunistinė vyriausybė ir suorganizavo šiaurės korėjiečių kariuomenę. Rhee pareikalavo rinkimų sudaryti Korėjos respubliką pietuose ir karinės pagalbos suorganizuoti kariuomenę, kuri būtų parengta atremti galimą komunistų antplūdį.

Pagaliam JAV ir JT — Rhee sutikus — pasiūlė, kad visoje Korėjoje būtų pravedti laisvų rinkimai. J. Tautų priežiūroje. Šiaurės Korėjos komunistinis režimas, nujaudamas tokių rinkimų vaisius, pasipriešino, 38 paralelę pavertė geležine uždanga ir atkrito Pietų Korėjos žemės ūkio kraštą nuo elektros jėgaines ir sunkiosios pramonės.

1948 m. JT pravedė ir priežiūroje rinkimus Pietų Korėjoje. Tokiu būdu buvo sudaryta Korėjos Respublika, kurios prezidentu išrinktas S. Rhee. Jaunutė respublika džiaugėsi laisve vos dvejus metus, ir 1950 m. birželio mėn. ją užpuolė komunistai. 1952 m. antrą kartą Rhee buvo išrinktas Korėjos prezidentu triukšmingai balsų dauguma.

SYNGMAN RHEE ASMUO

Šiandien 78 metų amžiaus Syngman Rhee yra visų korėjiečių širdyse. Kur jis nebeina ir kur nevažiuoja, visur žmonės jį su meile pasitinka. Jo žingsniai yra skubūs, jo energija nuostabi.

Kai komunistai smarkiai puolė ROK fronte, jis pats nusikridė stiprinti savo karių, o grįžęs dirbo iki

vidurnakčio. Rhee yra karštas, tačiau jo įsikarščiavimą vėsiną vid- aus rimtis, būdinga tikintiesiems.

Sių metų birželio vieną popietę, kai amerikiečiai įsivaizdavo, jog Rhee pyktis pasiekė isteriją, jis su amerikiečių diplomatu W. C. Bullitt kopė į kalną prie senos šventovės, paskui grįžo į savo sodą ir visą laiką kalbėjo apie... architektūrą, Korėjos istoriją, kiniečių poeziją, medžius ir žuvis.

Gen. James Van Fleet, garsus amerikiečių karys, kuris gerai pažįs Rhee, kovo mėn. Vašingtone pasakė apie jį šituos žodžius: „Prezidentas Syngman Rhee yra protingas, senas žmogus. Jo visas gyvenimas buvo paukotas tėvynės išlaisvinimui. Jo išmintis, kurią turi savo galvoje, verčia mums jaustis tarsi mažais berniokais. Jis yra vertas savo svorio deimantų“.

Toks yra tas žmogus, kuris šią vasarą pergyveno didesnius skausmus, negu prieš 56 metus. kankinimus. Tikėdamas, kad komunistų padiktuotos paliaubų sąlygos apilės jo tėvynę nuo nepriklausomybės, jis protestavo visa vidaus jėga, kad amerikiečiai jį nepriimtų. JAV vyriausybė nekrepė dėmesio į jo protestus. Tada Rhee pareiškė, kad jis nepriims paliaubų sąlygų ir pasiūlė savąsias Vašingtonas jam atmetė. Savo žodžius jis išstėjo: birželio 18 d. įsakė paleisti antikomunistiškai nusistačiusius S. Korėjos belaisvius, kuriuos saugojo ROK kariuomenė.

NEPRIIMTINOS SĄLYGOS

Pagal paliaubų sąlygas, kurias sąjungininkai priėmė, daugiau kaip milijonas kiniečių komunistų turi teisę pasilikti Šiaurės Korėjoje (S. Korėja dabar turi 45.000 karių), laukdami progos dar kartą veržtis į P. Korėją. Kai kurie amerikiečiai norėjo, kad Rhee tai be protesto priimtų!

Rhee tikėjo, kad sujungtos Korėjos idėja — pagal 1950 m. spalio 7 d. JT rezoliuciją — taikos konferencijoje yra tik muilo burbulas; kad komunistai joki būdu nesutiks gražių žodžių įtakoje atsakyti to, dėl ko jie taip atkakliai ir kruvina kariau.

Rhee taipgi žinojo, kad, jeigu jis priimtų komunistų paliaubų sąlygas, jo tautiečių moralė būtų sugniuždyta. Moralės maistas yra vilstis. Jis negalėjo priimti paliaubų sąlygų, neišplėsdamas savo tautiečiams vilties. Jis žinojo, kad po tokių paliaubų komunistų propaganda su agentais laisvai brautųsi į jo kraštą.

Korėjos respublikos karių ir prastų piliečių moralė visą laiką

buvo nepaprasta. Tačiau birželio mėn. jie pradėjo klausyti patys save, ar Azijoje galėtų išlaikyti nors vieną amerikiečių draugas. Azijoje pradėta jausti nusivylimas Amerikai. Viešas apklausinėjimas Japonijoje parodė, kad, nors 1952 m. liepos mėn. 55% japonų palaikė proamerikietišką užsienio politiką, 1953 m. liepos mėn. vos 35% pasisakė už ją. Korėja yra jaunutė res publika, tačiau ji yra ištikimiausias vakariečių draugas Azijoje.

Rhee buvo pasakytas, kad, kol jis nepriims paliaubų sąlygų, Korėjos respublika negaus jokios pagalbos iš JAV: ji bus palikta be aviacijos, be ginklų, be pinigų, be draugų. Vi si JAV, sovietų, britų ir raudonosios Kinijos argumentai vertė Rhee pasirašyti mirties sprendimą Korėjai. Tačiau jis nesutiko išduoti savo tėvynės.

TAUTOS DIDVYRIS

Tragiškų valandų metu Rhee kas dien meldėsi.

Maldo's jam padėjo susirasti šitokį sprendimą: geriau korėjiečiams dabar žūti, kovojant dėl laisvės, negu laukti lėto mirties sprendimo. Graikai, kurie mirė Termopolioje, paliko Graikijai įkvėpimą ir idealą. Joana Arkietė buvo sudeginta, tačiau iš jos pelenų Prancūzija prisikėlė.

Tada JAV nusiuntė į Korėją Valstybės psekretorių Walterį Robertsoną, tįro charakterio vyrą, tartis su Rhee. Kai jiedu susitarė, buvo pasirašyta taikos sutartis. Ir korėjiečiai, kurie su įtemptu dėmesiu sekė pasitarimus, buvo tokio paties nusistatymo kaip Rhee.

Vienas Korėjos generolas pasakė:

„Syngman Rhee yra mūsų Jurgis Vašingtonas. Jis yra mūsų tėvynės tėvas. Jis elgiasi taip pat, kaip būtų elgęsis Vašingtonas, jeigu jį sąjungininkai prancūzai būtų pavargę nuo jų karo dėl laisvės prieš britams užimant Jorko miestą; arba, jeigu, nepaisydami Vašingtono protestų, jie būtų taręsi dėl paliaubų, palikdami Naująją Angliją ir Naująją britų rąkose; ir, pagaliau, jei būtų pranešę Vašingtonui, kad jis turį priimti paliaubų sąlygas, kitaip — negaus jokios pagalbos iš prancūzų. Ką Vašingtonas darytų? Jis vistiek kovotų. Mūsų prezidentas kovos, o mes sekime paskui jį ir mirsime kartu su juo už tėvynę.“

Šitokiais žodžiais baigia savo straipsnį apie Korėjos prezidentą Syngman Rhee William C. Bullitt, buvęs JAV ambasadorius Maskvoje.

Ir mums, lietuviams, reiktų šitokio mąsto valstybės vyro!

Lapkričio 18 d. visame laisvajame pasaulyje esą latviai minėjo Latvijos Nepriklausomybės 35 metų sukaktį. Ta proga jiems geriausiai sėkmės palinkėjo mūsų tautiečiai ir laisvinimo veiksniai. ELTA, norėdama supažindinti su latvių laisvinimo organizacija, jų veiksniais ir veikla, kreipėsi tuo reikalu į latvių min. R. Liepiņi, kuris vadovauja Vyriausiojo Latvių Laisvės Komiteto Centro Europoje užsienio reikalų tarnybai, atstovauja Latvių valstybei prie federalinės vokiečių vyriausybės Bonnoje ir yra Latvių Raudonojo Kryžiaus direktorius. Min. R. Liepiņis yra buvęs latvių įvairių ministerių, Rygos vyr. burmistro ir ilgą metų eilę Latvijos pasiuntiniu Lietuvoje, Estijoje ir Sov. Sąjungoje.

Kaip yra susiorganizavęs Vyr. Latvijai Išlaisvinti Komitetas, kokioje santykyje su diplomatais ir kt. veiksniais?

Siuo metu laisvajame pasaulyje esą latviai rūpinasi sukurti globalinę politiką latvių organizaciją, kuri organizuotai rūpintųsi krašto išlaisvinimu ir koordinuotų visų laisvinamųjų veiksmų darbą. Siuo metu Europoje veikia Vyr. Išlaisvinimo Komiteto Centras, kuris jau visą ir apima. Kituose žemynuose veikia kontinentinės atstovybės: Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ir kitur, kurios čia yra centrinės latvių organizacijos. Dabar rūpinamasi visas jas apjungti į globalinę organizaciją. Šiuo metu tuo reikalu vyksta pasitarimai. Kyla klausimas, kur tokios globalinės organizacijos turėtų būti centras. Esama dviejų projektų: vienu norima toki centrą įkurti JAV-se, nes ten yra didžiausias latvių emigrantų skaičius (apie 50.000 senųjų ir apie 40.000 naujųjų), antru — Europoje, nes tokia organizacija, kaip kovos organizacija, turinti būti arčiau tikrojo fronto, juo labiau, kad europinė politika ateityje bus vykdoma ir lemiamą pirmoje eilėje Europos žemyne.

Vyr. Latvijos Išlaisvinimo Komiteto Centras Europoje palaiko tam prius santykius su latvių diplomatais ir konsularinio korpo nariais užsienyje, ypač su min. Zarinu Londone, kuris iš paskutinės latvių nacionalinės vyriausybės yra gavęs specialius įgaliojimus tam atvejui, jei latvių nacionalinė vyriausybė negalėtų atlikti savo funkcijų. Toks atvejis įvyko 1940 m., Sovietams okupavus Latviją, — ir nuo to momento jis įsigaliojo. Neseniai min. Zarinš, pasiremdamas tam tikslui turimais specialiais įgaliojimais, įsteigė Latvijos diplomatinę atstovybę Madride, kur Mr. R. Kampus, anksčiau dirbęs Latvijos pasiuntinyje Londone, dabar ten eina charge d'affaires pareigas. Latviai įstėi gė savo atstovybę, be to, Australijoje ir Kanadoje. Bendradarbiavimas užsienio politikoje vyksta tvarkingai ir sklandžiai. Reikalingas kontaktas palaikomas ir su Maseno vadovaujama Latvijos Laisvės Komitetu JAV-se, kuris, veikdamas Free Europe rėmuose, turi daugiau specialiu uždavinių. Abu komitetai kovojė dėl Latvijos išlaisvinimo vienas kitą papildė ir paremia.

Kaip vyksta bendradarbiavimas su Baltų Taryba? Baltų Taryba kitais metais galės minėti 10 metų sukaktį. Šios rūšies bendradarbiavimui pagrindai buvo padėti 1934 m. Ženevoje sudarytąja Pabaltijo valstybių sutartimi, kuria bendradarbiavimui pagilinti ir sustiprinti buvo numatoma kviesti periodines konferencijas ne tik tarp trijų Pabaltijo valstybių užsienio reikalų ministrų, bet ir tarp kitų veiksmų. Šia sutartimi grindžiamas ir politinių bendradarbiavimas laisvajame pasaulyje. Bendradarbiavimą pertraukė rūsų ir vėliau iš dalies vokiečių okupacija, bet su laiku jis buvo mėginamas vėl atstatyti. 1944 m. sausio ir kovo mėn. Rygoje buvo sukvieštas baltų pagrindžio organizacijų politinių atstovų dvi konferencijos. Per paskutinę iš jų buvo nuspręsta ateityje stengtis sudaryti Baltijos valstybių konferenciją. Bet užėjus bolševikams, šis kontaktas buvo nutrauktas ir vėliau buvo atgaivintas Vak. Vokietijoje. Tarp latvių ir lietuvių šis kontaktas buvęs užmegstas išsų su VLIKU, tuo met įsikūrusiu Würzburge. Kiek vėliau į bendrą arbę įsijungė ir estai, kurių svarbiausieji laisvinimo veiksniai yra įsikūrę Švedijoje, nes ten

ypač daug susispietę estų tremtinių. Taip ilgainiui bendradarbiavimas Baltų Federacijos rėmuose vėl lėję į visai normalias vėzes. Darbas buvo sustiprintas 1947 m. priimtuose įstatutu. Tarybą sudaro pati Baltų Taryba ir Baltų Biuras, kuris atlieka vykdomąsias funkcijas. Reikia visai objektyviai pripažinti, — sako min. R. Liepiņš, — kad mūsų bendros pastangos ir bendra kova nepriklausomybės Baltijos valstybėse atstatyti įgavo daug daugiau svorio, kai dirbamą bendrai. Tai konstatuoja ir patys užsieniečiai, dažnai mus statydami net pavyzdžiu.

KOKIE SANTYKIAI SU BONOS VYRIAUSYBE?

Federalinė Vak. Vokietijos vyriausybė Bonnoje laikosi pažiūros, kad Pabaltijo valstybės tėra tik laikinai karisų okupuotos ir kad kaip tokios tarptautinė teisine prasme jos ir toliau egzistuoja. Bet kadangi Vokietijos federalinė respublika dar neturį pilno suverenumo, tai negali santykių su Baltijos valstybėmis plėsti. Santykiai yra su Bonna geri.

Gyventojų nusistatymas į pabėgėlius iš Pabaltijo valstybių yra palankesnis nei į kitus pabėgėlius. Šis skirtumas elgsenoje ypač išsryškėja tarp vokiečių įstaigų ir buv. UN-ROS arba IRO. Kada pabėgėlių masė, stengdamasi ištrūkti nuo bolševikų pavojaus, iš Pabaltijo valstybių pasuko į Vakarų, niekas juos neklausė, neį kokie jų plaučiai, nei kokie kiti organai, ar jie darbingi, ar ne, ar įsileistini kaip emigrantai, ar paliktini vietoje, kaip, deja, vėliau pasirodė kitur. Taj yra didelis skirtumas: nepaisant senumo, sveikatos ar giminytės — visiems buvo stengiamasi padėti, kad galėtų ištrūkti nuo bolševikų, visiems buv. Vokietijoje suteikta politinė prieglauda. Nėra žinoma jokio atsi tikimo, kur vokiečių įstaigos būtų grąžinusios bolševikams nors vieną latvi. Socialinė parama esantiene Vak. Vokietijoje naudojasi visi, nepaisant, ar jis būtų vokiečių kilmės, ar ne vokiečių, nors socialiniam reikalams skiriamos sumos nepaprastai Vokietijos biudžetą apsunkena. Nė vienoje valstybėje vyriausybė, nebent išskyrus Švediją, tiek nepadedą pabėgėliams, kaip Vokietijoje.

Koks latvių įnašas į Kersteno komisijs darbus?

Išsų tenka pažymėti, kad JAV kongreso nutarimą praveisti Pabaltijo valstybių okupacijos tyrinėjimo visai baltai sutiko su dideliu pasitenkinimu. Jį tenka tik pasveikinti. Mes esame įsitikinę, kad objektyvus tyrimas, kaip rusai įvykdė agresiją prieš Pabaltijos valstybes ir jas sovietina, išeis į naudą ne tik mums, bet ir visam pasauliui. Tardymas atskleis, kokių velniškų metodų bolševikai griebsi Pabaltijo valstybėms pavergti. Tų pačių metodų jie imasi savo agresijai plėsti ir kitur. Liudininkų parodymai, daiktinė įrodymo medžiaga ir kt. eina dideliais kiekiais, nušviesdamą rusų politiką Baltijos valstybėse ir baltų tautos. Mes turime laud. armijos gen. štabo 1939 m. vasario mėn. originalinį žemėlapi, kuriame Baltijos valstybės jau tada atžymėtos kaip sovietinės respublikos. Tai yra akivaizdus įrodymas, kad Maskva, va savo agresinius planus prieš Baltijos valstybes buvo sudariusi jau seniai dar prieš prasidedant karui. Vėliau Baltijos valstybės prievartai primeti vad. pagalbos paketai, karinių bazių įsteigimas ir tolimesni įvykiai tėra tik etapai šią agresiją bevykdant.

Kokios paskutinės žinios iš pavergtos tėvynės?

Turimais duomenimis, apie 10% visos gyventojų masės yra deportuoti arba sunaikinti. Prieš kiek lai ko Skandinavijos spauda, pasiremdama suomių šaltiniais, pranešė apie naujas latvių žvejų deportacijas į Kaspijos pajūrį ir į Sibirą. Kokia šių deportacijų apimtis, tuo tar tu tikslų žinių dar neturima, šį kartą buvo paliesti latviai. Prieš metus buvo turima žinių, kad bolševikai deportuoja iš estų salų estų žvejus į Tol Rytus. Svarbiausias tokių deportacijų pagrindas — hermetiška šiuos kraštus uždaryti nuo Vakarų, kiek galint daugiau sunaikinti jų autochtonų gyventojų ir juos pakeisti komunistais. Norėdama savo tikrąjį veidą paslėpti bent prieš užsienį, bolševikai šias deportacijas stengiasi pavaizduoti kaip

„savanorių pasisiūlymą prisidėti socialistinės kūrybos“

KIEK IR KUR YRA ĮSIKŪRUSI LATVIŲ TREMTINIŲ?

Siuo metu latvių tremtinių Europoje drage su Anglija yra per 30.000. Iš jų 12.000 yra Vak. Vokietijoje. Daugumas naujųjų latvių atėvių yra įsikūrę JAV-se, po jų eina Kanada ir Australija. Švedijoje yra 4.500. P. Amerikoje ir kitur — mažiau. Iš užjūrinų kraštų geriausiai yra įsikūrę JAV-se, o iš Europos — Švedijoje.

Tokios centrinės šalpos organizacijos, kaip lietuvių BALFas, latviai neturi. New Yorke veikia Latvian Relief, be to, globos ir šalpos reikia lais rūpinasi Latvijos Raud. Kryžius, Dauguvos Vanagai, bažnyčios, religinės bendruomenės, latvių centrinis komitetas ir kt. Milionininkų neturi. Tenka verstis mažomis aukomis ir patiems kietai kovoti dėl savo egzistencijos užsienyje.

Latviai turi savo gimnaziją Augstodorfe, Vak. Vokietijoje. Stengia masi ją plėsti ir tikimasi, kad ilgainiui pasieks palankiau išspresti ir materialinį gimnazijos išlaikymo klausimą. Jos atestatus vokiečių įstaigos pripažįsta.

Ką rodo pasaulinių įvykių konsteliacija: ar ji artina išlaisvinimą, ar toliau?

— Tenka pasakyti, — pastebi min. R. Liepiņš, — kad karo metu padarytos Vakarų politinės klaidos visą laiką atsiliepia, kaip tat įrodė daugybė sunkumų pokariniais metais. Vakarų tautos jaučiasi karo nuvargintos ir nori gyventi taikoje. Santarvininkų karo metu užmegztė ji su Sovietais ryšiai atsiliepia net ir dabar, trukdydami Vakarų iniciatyvą reikšmingiau pasirūpinti pavergtųjų išlaisvinimu. Visa, kas pastaraisiais metais Vakaruose buvo da roma, visą laiką buvo vykdoma atsiliepiant į Maskvą ir skaitantis su Kremliu užimtąja pozicija. Deja, pasaulyje vis dar tebėra pakankamai naivų žmonių ir nepataisomų iliuzionistų, abiem kojom kabančių ore kurie vis neįstengia pramatyti tikrųjų komunizmo ir Sov. Sąjungos kėslų. Ir reikia pripažinti, jog ši žmonių kategorija yra kaip tik pati pavojingoji, ji net daug pavojingesnė laisvinimo darbu, negu atviri komunistai, tikri kpnariai.

Neseniai britai paskelbė sąrašą užsienio valstybių, kur jų piliečiai gali vyksti ir pasiimti nustatytąsias devizų normas. Tarp tų valstybių yra pažymėtos ir Baltijos valstybės. Tai yra, mano nuomone, — sako baigdamas pasikalbėjimą min. R. Liepiņš, — dar vienas įrodymas, jog ir D. Britanija visą laiką laikosi pažiūros, kad Pabaltijo valstybės yra laikinai karisų okupuotos. Tai yra svarbus įrodymas. ELTA

SIRDIES OPERACIJA

Du Amerikos chiruragai surado būdą sunkių operacijų metu ligonio širdį stiprinti kita širdimi. Ligi šiol, darant sunkias operacijas, širdies reguliari veikimą užtikrindavo labai komplikuotais ir brangiais aparatais. Šiems chirurgams pavyko operuoti šunų širdis, įjungiant į operuojamo šuns gyvas kito šuns išimtą gyvą širdį. Tas galima, nes žudant šunį, jo širdis nebūtinai turi tuoj nustoti plakus. Ją galima atitinkamai išimti ir plakančią įjungti kitam šuniui, kol operuojamojo širdis yra pavojuje. Tę gydotojai tikisi sunkių operacijų metu garantuoti žmogaus ligonio kraujo apytaką, įjungiant kurio nors gyvuliui išimtą veikiančią širdį. Baigus operaciją ligonio širdis vėl veiks normaliai. Bandymai su gyvuliais pavyko 90%.

Maurice Chevalier savo jaunuose metuose norėjo kartą savo motinos gimtadienio proga ką nors ypatingo dovanoti. Nuėjo pas garsų miesto fotografą ir liepė padaryti puošnią nuotrauką.

Gimtadienio rytą, fotografas pasiekė motiną, atnešdamas jai nuotrauką, sūnaus dovaną.

— O, — nušvito moteris, — kaip jį panašu, kaip panašu į jį, kaip... Fotografas labai mandagiai poniai pasistengė priminti: — Gerbiamoji, už paveikslą dar jis neatlygino.

— O, — stabtelėjo geroji motina, — kaip panašu į jį, kaip panašu...! Akla višta, radusi grūdą, niekiaus visas matančias vištas.

(atkelta iš psl. 3)

PER SALAMANCA Į PORTUGALIJA

ZMONĖS būreliais skuba į bažnyčią, kai mes įdunamė į Salamanca. Miestas, matyt, senas, jo gatvės siauros, pro neaukštų namų stogus stebias bažnyčių bokštai.

Sustojame prie užigos namų, nu sistatome laikrodžius ir išsiskirstome, jieškodami įspūdingų ir naujų vaizdų. Su savo bičiuliu kištiniu ką tik aplytais šaligatviais į kairę, norėdama pamatyti seną, istorinę katedrą. Mes vėržiames pro nesukabantčius žmones „pro būrius vaikų, žiūrėjamie krautuvų vitrinas, stebime vieną kitą pakeliui pasitaikančią statulą.

Katedra stovį tarsi ant pylimo — augščiau gatvės, šalia nedidelės aikštės, kurioje ranka į dangų rodo kažin kokio kunigo statula. Ant sienų įvairūs ženklai, šūkliai, parašai. Didelėmis raidėmis rašoma, kad čia buvęs Primo de Rivera, kažin kokių panegirikų prirašyta gen. Frankui. Nuo augšto stogo pasilenkę žiūri antikiniai slibinai, iškišę liežuvius iš pražiūti snukių. Aplinkui įeinamas duris statulų statulos. Man atrodo, čia visų šventųjų atvai zduas galima pamatyti.

Augštai ant stogo burkuoja balandžiai.

Katedra nepaprastai augsta; ypač jauki ji iš vidaus, kur lengvas gotikas kyla į viršų, kad reikią užvertus galvą grožėtis senųjų laikų menininkų kūryba ir išverme.

— Prie šoninio altoriaus jaunas kunigas laiko Mišias. Zmonių, rodos, nemaža jie tikrąj netilptų Londono

lietuvių bažnytelėje. Tačiau didžiulėje katedroje jie sutirpsta kaip sniegas, ir lengva praeiti pro šalį ir laisvai atsiklaupyti prieš didįjį altorių.

Vyskupų sarkofagai, didikų antkapiai, paslaptingi ir gražiai sienose. Daugybė altorių su įrašiomis statulomis, su įspūdingais paveikslais. Reiktų čia pabūti gėra pusdienį, kad išstudijuotum visas smulkmenas: mūsų jau laukia pietūs, tad skubame į gatvę ir jieškome savo užigos namų.

Praeiname pro barą, kuriame ispanai rūko kvapias cigaretes, visą laiką garsiai kalbėdami, ir pro nedideles duris įsmunkame į savo valgyklą. Visi esame išalkę: bandelė duonos ir puodelis kavos pusrūčiams mūsų nelabai pasotino.

Prie vieno staliuko sėdi linkmsas vyras ir amerikoniška tarme pasakoja apie Portugaliją. Jam pritaria jo bendrakeleivė — jauna gražuolė. Girdi, ten juoda duona, ir tos kiek reikiant nėduoda, maistas menkas, nesotas.

Ak, taip, galvojame: pyragai mūsų nelaukia, tai nors čia prisisveiksim. Juokauju su Nauj. Zelandijos misijonieriumi, žiūrėdamas, kaip atidžiai jo bedantė burna mala duona nos riekutę ir puolu kapstyti ryžių košę. Joje besama mėsos! Tai nieko, kad ji kietoka, tačiau ji pagaminata nedideliais gabaliukais ir, perpjovus per pusę, galima šiaip taip sukramtyti.

Suvalgau vieną mėsos gabalėlį, kitą, pasirausiu ryžių košėje, ir staisą šakutė krinta iš rankos. Pastatęs akis žiūriui ir savo akimis nenoriu tikėti: ryžių košėje, tarsi laiveliai, plūduriuoja atidaryti kiauteliai.

— Kas čia per mėsa? — klausiu zelandietį.

O jis šypsosi įdubusia burna, ramiai gromuliuoja košę ir rodo lėkštes šonuose surikiuotus mėsos gabalėlius šalia kiautelių:

— Man ji perkelta! — sako. — Tai ramūs vandens gyvūneliai...

Paskutiniai pietūs Ispanijoje sugadinti: man viskas pradėjo kvėpti „vandens gyvūneliais“, o viduriuose pradėdu jausti sunkumą...

Nesigailiu romantiškos Salamanos.

Nepykstu, kad ir lietus pradeda krapnoti. Kramtū šokoladą, užsikandu vynuogių, ir moju ranka pro autobuso langą. Tačiau galvoju: jeigu amerikietis tiesą sakė, Portugalijoje reikės nejuokais pabadauti.

Važiuojame laukais, šauname pro bažnytkaimius, stumiamės siaurėmis gatvelėmis. Jei sutiktumė asilėlių, tikrai neprasilenktume, tačiau niekur nepastebime parašo: viena kryptimi „only“.

Pagaliam dundame siauru, statme naujį kelią šoną įsmigusiu titlu. Apačioje čurlena upė, plūduriuoja antys, pakrantėje moterys žlungta plauja. Aplinkui jas krykščioja vaikai ir moja mums rankomis.

Dar keli šuoliai ir jau matome Portugaliją. Skersai gatvės pertiesta barjera, apie ją stypčioja ispanų pasienio policija, šalia munitinės sena moteris pardavinėja suvenyrus. Autobusas sustoja, ir mes pabyrime gatvėje.

Ak, taj Puesto de Policia de FUENTES DE ONORO, o kitoje barjero pusėje — Portugalija: VILAR FORMOSO.

Europos Lietuvių Kronika

LONDONAS

MINISTERIS DR. S. BAČKIS LONDONE
Lietuvos Charge d'Affaires parei-gas einaš Paryžiuje, ministeris Dr. S. Bačkis šią savaitę lankėsi London-e, kur dalyvavo eiliniame Europie-jinio Sąjūdžio posėdyje su kitais egzilin. kraštų atstovais.
Pirmadienio vakare Dr. Bačkis viešėjo Lietuvių Namuose, pasidā-lindamas savo įspūdžiais su vietos lietuviais visuomenininkais. Antra-dienio ryte ministeris Bačkis grįžo į Paryžių.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS PADĖKA

DBLS Pirmininkas šiomis dienomis gavo iš Lithuanian American Information Center Direktorės p. M. Kizytės raštą, kuriame ji dėkoja už Septintojo DBLS visuot. suva-žiavimo sveikinimą, pasiųstą Ameri-kos Lietuvių Tarybai.
P-lė M. Kizytė, lydėjusi kongres-mažą Kersteną jo kelionėje po Euro-pą tarp kita ko savo laiške rašo: „Šia proga prašau priimti mano nuo-širdžius sveikinimus ir linkėjimus. Aš su malonumu prisimenu Jūsų nuoširdų priėmimą Londone ir šir-dingai Jums dar kartą dėkoju“.

DBLS VEIKLOS VAJUI SUSTIPRINTI EUROPOS LIETUVIŲ AUKOJŲ:

Nottinghamietis J. Kiburas — 10 š., nottinghamietis Kajetonas Tau-janskas — 10 š. Neskaitlingas Bux-tono DBLS skyrius prisuntė kasos likutį 15 š., o pavien. aukėjo skyr-iariai: Tamulaitis Jurgis 1 sv., Norvaiša Alf. — 17 š., Mačias Juozas 16 š., Palabinskas Petras — 10 š., Baltrimas Jonas — 10 š., Paipakas Kazys 1 sv. ir Karpin-as St. — 1 sv.
DBLS Lowton'o skyriaus nariai aukoj: A. Bruzgas — 2sv., D. Ste-ponavičius — 2 sv., J. Pilpavičius — 1sv., J. Blažys — 10 š., V. Miš-kinis 10 š., J. Oksas 10 š. ir F. Kiz-lauskas 5 š.
DBLS Leicesterio skyriaus na-riai: Paukštys Al. — 1 sv., Kviet-kauskas V. — 1sv., Kučinskas Ant. — 1 sv., Aniliuskienė M. 10 š., Mikulėnas Domas — 10 š., Lazau-skas Vyt. — 10 š., Šalkauskas Vyt. — 10 š., Pučinskas J. — 10 š., Za-bulionis J. — 10 š., Geležinis M. — 10 š., Skorkienė M. — 5 š. ir iš skyriaus kasos 3 sv..

YRĀ IR TOKIŲ TALKININKŲ

GIRNYS PETRAS, gyv. Flack-well Heath Hostle, High Wycom-be, prisuntė EUROPOS LIETU-VIO administracijai 10 svarų, užsa-kydamas 3 metines prenumeratas ir užjūrio kraštus ir ketvirtąjį sau. Likusią sumą p. Girnys paakojo „Europos Lietuviai“.

ATTITAIŠOME KLAIDĄ

E. LIETUVIO 43 numeryje pa-skelbtoje žinutėje apie DBLS nau-jos Tarybos sudėtį praleista p. K. KLEGERIO pavardė, kuris visuot.in. suvažiavimo išrinktas Tarybon.
E. L. Nr. 45, kronikos žinutėje „Iš D. Britanijos Lietuvių Bendruo-menės veiklos“ pažymėta, kad „Lon-dono Vaidila“ įsijungė į DBLS, o turėjo būti į PLB.

SKAUTAI ISVYKSTA Į NOTTINGHAMĄ

Šį šeštadienį Londono skautai specialiu autobusu išvyksta į Not-tinghamą, kur Kariuomenės šven-tės proga vaidins A. Kaulėno 3 vei-ksmų vaidelį „Mūsų darbai ir mū-sų mintys Motinai Tėvynei“.

MIGLOKAUKĖS NEISGELBĖS

Lordų Rūmuose, gydytojas Amul-ree pareiškė, kad jis labai abejojaš ar tos rūšies miglokaukės, kurias šiuo metu parduoda londoniškės vaistinės apsaugotų nuo kenksmin-gos dūmų ir miglos mišinio. Lordas Amulree pabrėžė, kad labai daug nerimtų diskusijų pravedama apie miglos kenksmingumą.

REIKALAUJA GERESNĖS MĖSOS

Londono mėsos prekybininkai at-sisakė pirkti Smithfieldo mėsos rin-koje didesnį kiekį mėsos, reikalau-dami pagerinti mėsos rūšį, parduo-damą Londone.

BRADFORDAS

BRADFORDAS KRUTA
Nors ir su žymiai sumažėjusiom-jėgom (dėl mus visus edančio vėžio — emigracijos), bet Bradfordo lietu-viškoji visuomenė vis dar nē kiek nemažesniu tempu juda pirmyn: dirba lietuviškas pergales atlikinėja — platina spaudą, daro susirinki-mus, rengia minėjimus, šventes ir tt.
Pav., šių metų lapkričio 8 d. Bradfordo Skautų Vietininkija pa-silėsėjusi po malonaus vasaros stovyk-los nuovargio, sudrumstė mūsų nor-malią ramybę nekieno neužplanuo-ta švente: mat, niekam iš mūsų ne-buvo atėję galvon, kad jau gali bū-ti net 35 metai nuo skautybės įsiki-rimo Laisvoj Lietuvoj, nors mūsų tarpe ir yra nebe jaunų ir nebe ma-žo laipsnio skautų. Tad Bradfordo Vietininkija ir padarė mums siurpy-zą, staiga išsėdama aikštėn su 35 metų skautybės įsikūrimo Lietuvoj sukakties paminėjimu. Net nežinia, kaip jie tai padarė, nes iš anksto ne-buvo girdėti apie jokius pasirengi-mus (reikia manyti, kad tai bus viet-ininko Bružinsko paslaptis), tik staiga pasigirdo gandas, kad tą dien-ą 3 v. pp. visi renkamės į skautų šventę St. Patrick's salėje.

Ir susirinkom: visais keliais, ta-keleis, sodais, alėjom, leiniais ir ave-nuom, iš arti ir iš toli — gėra sauja skautų brolių, seseserų, tėvų, draugų ir prijaučiančiųjų — ir bėnt ke-letą valandų pagyvenom jaukia ža-lių Lietuvos girių nuotaika, kai pa-sigirdo taip nuoširdžios mūsų pra-ieties gyvenimo komandos žodžiai, kai darniai išsirikavo mergaičių ir berniukų draugovės, kai buvo įste-ta vėliava, visų pagerbta tyliu atsi-tojimu ir kai, vietoj tų žalių girių, tarp keturių salės sienų prasidėjo visiems tokia artima skautiškojo gy-venimo eiga.
Giliaprasmis Vietininko Bru-žinsko žodis, įsakymų skaitymas, įžodis ir bučiavimas vėliavos, kak-laraičių užrišimas, sveikinimai ra-tu iš PLSS. Pirmijos pirmininko v. s. prof. dr. Vyta. Čepo, PLSS Vyr. Skaut. St. Kairio, PLSS kat. dv. Va-dovo v. s. kup. dr. J. Vaišnoros, PLSS Vyr. Skaut. dr. D. Kesiušai-tės, visi pėrsunkti tos pačios vienos minties: būkim geri skautai, mylė-kim artimą, Dievą ir Tėvynę ir iš-laikym tikrą lietuvišką sielą tam momentui, kada jau grįšim.

Žodžių sveikino svečias Londono skautų atstovas p. J. Alkimavičius, pasigėrėdamas bradfordiškių skait-lingumu ir paliūdėdamas dėl london-iškių neskaitlingumo, tėvų atstova-s p. Janulevičius, pasipasakodam-s savo įspūdžius ir pėrgyvenimus iš savo skautiškųjų dienų bei linkė-damas kiekvienam gyvenimo žings-nų skautiškosios disciplinos, Vaidy-bos Studijos „Atžalyno“ atstovas pask. Al. Diėpetris, tikėdamasis skautiškojo prieauglio vaidinimiam menui bei tvirtų asmenybių prieaug-lio užimti visas tas vietas, kurias da-r ba susirinkusieji skautų svečiai pa-lengva jiems (skautams) jau perlei-dinėja.

Po oficialiosios šventės dalies bu-vo uždegtas elektrinis laužas, apie-kurį susėdė skautukės ir skautukai, ant kietų salės grindų, lyg ant min-kšto samany kilimo, deklamavo ir šaukė tarsi kazkur gilaus miego už-nusūdiusi Lietuvą, dainavo tokias liūdnas dainas, kad ne kartą net verkė norėjosi, nors ir buvo be galo smagu, kada ir jaunieji skautai, ir se-nieji svečiai, susijungę į vieną tos pačios dainos aidą, gyveno viena ir ta pačia dvasia — Tėvynės ilgesio dvasia.

READINGO LIETUVIAMS ZINOTINA

Readingo ir apylinkės pabėgėlių tarptautinis patarimų biuras. Adre-sas: 59 Minster Street (2 augštas), Reading.
Pranešama Readingo mieste ir jo apylinkėse gyvenantiems lietuviams, kad Readinge nuo 1938 m. veikia pabėgėlių komitetas, suorganizavęs tarptautinį patarimų klubą.
Klubas veikia kasdien po pietų 3-5 val. (išskyrus šeštadienius), ir teikia patarimus kiekvienam svetim-taui.
Minimas pabėgėlių komitetas taip pat padeda sudaryti anglų kal-bos mokymosi grupes Reading Tech-nical College.
Kas šeštadienį renkamasi tarpu-savio bendravimui.

PRANCUZIJA

ISRINKTA PRANCUZIJOŠ LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS KRAŠTO TARYBA

S. m. lapkričio mėn. 15 d. Pran-cūzijoje išrinkta Lietuvių Bendruo-menės Krašto Taryba į kurią įeina: Dr. I. Aleksandravičienė, O. Bačkienė, P. Dulevičius, Kun. F. Jucevi-čius, Pulk. J. Lanskoranskis, J. Ma-siulis, J. Navakienė, B. Slepetytė—Venskuvienė, E. Turauskas ir A. Venskus.

Į Garbės Teismą išrinkti: Dr. S. Bačkis, J. Matulevičius ir Kun. J. Petrošius.

ITALIJA

Latvijos Nepriklausomybės, šven-tė lapkričio 18 d., buvo atšvesta Romoje kaip ir perėjais metais, pas Tėvus Marijonus. Į kopylų susi-rinko neskaityta latvių kolonija su buv pasiuntiniu Romoje min. Spek-ke prišaky. Iš lietuvių pusės į mi-nėjimą atsilankė vysk. V. Padolskis — Liet. Kunigių Kolegijos Rektori-us, Dipl. Šefas min S. Lozoraitis su žmona ir sūnum, S. Lozoraitis ir. kuris atstovavo Liet. Pasiuntinį prie Šv. Sosto, radijo transliacijų lietu-vių kalba vedėjas Dr. J. Gailius ir keli kunigai, Laike Mišij, vietoj pa-mokslu, buvo perkaitytas trijų Lat-vijos vyskupų Rancans'o, Urbšo ir Slonskans'o apaštališkas laiškas lat-viams. Atidarydamas minėjamą Monsinioras Čiamanis trumpais žo-džiai priminė, kaip prieš 35 metus buvo paskelbta Latvių Nepriklaui-somybė. Po to jis paprašė atsistoji-mi ir valandėlę susikaupimu pa-gerbti mirusio Vasingtone pasiunt-nio Feldmano atmintį. Buvęs pa-siuntinys Romoje min. Spekke savo gražios kalboje padarė Latvijos ne-priklausomo gyvenimo ir kovų už laisvę apžvalgą, pareiškėdamas savo įsitikinimą, kad teisingumas galų ga-le laimės ir Latvija su kitais bolševi-ku okupuotais kraštais, vėl atgau-siančios laisvę. Liet. Dipl. Šefas min. Lozoraitis sveikindamas lat-vių jų tautinės šventės proga pa-reiškė, kad nepriklausomybės lai-kais jis buvo iniciatorius ir vykdyto-jas Pabaltijo kraštų artimo bendra-darbiavimo Tremties metais jis sten-giasi kiekviena proga tuos tradici-niai gerus santykius palaikyti ir gi-liai yra įsitikinęs, kad atgavus lai-svę tie santykiai tarp mūsų kraštų dar labiau sustiprės.

BELGIJA

Spalio mėn. 25 d., Eisdene (Lim-burge), lietuvaite Dina Kleinaitė iš-tėkėjo už Alfonso Pauliukonio, Lie-zė. Bažnyčioje sutuokė kapelionas. Iš abiejų pusių susirinko lietuviškai pasidabinusių svečių, o liežėčiai net iškaišytu autokaru. Jaunuosius pa-sitikio su tradicine duona ir vynu nuotakos tėvai. Lietuviškos vestuvės mūsų bendruomenėje staigmena. To-kių retų įvykių tik kas keli metai te-pasitaiko. Kai jau kokia mergaitė pradeda išėiti į mėrginas, apie ją sparną rėžia dešimt vaikinių. Lietu-vaite Belgijoje už aukšą brangės-nės. Mūsų vyrai viengungiai seilę varvina, kai kitų šalių lietuviškuose laikraščiuose užtikina pavardę, be-sibaigiančią -ytė, -aitė, ar vieną ki-tą merginų fotografiją išvydė. Tie-siog apmaudas ima, kai žiūrėk, ima ir pamaino savo mergautinę lietu-višką pavardę į kokią ten suanglin-tą: išteka lietuvaite už nelietuvio, o mūsų vaikinių jau ir pakausiai pra-deda kaltis pro viršugalvį, vis vien-gungiaujant. Duokit mums lietuva-ičių!

Tad, linkime laimingam Alfonsui, išsikovojuojam Diną, laimingos ir saulėtos ateities.

WOLVERHAMPTON

Wolverhamptono Karių šventės minėjimo rengėjai praneša, kad pa-ruošiamieji darbai baigti. Minėjimas kaip jau anksčiau buvo pranešta, įvyks šį šeštadienį, lapkričio 28 d., 6 val. George Hotel salėje, Stafford Str. Kaip žinoma, tą dieną wolver-hamptoniečiams lietuviams fabrikai neveiks, todėl tikimasi, kad tokią „nedarbo“ dieną visį lietuvių susi-rinkms minėjiman. Plačiųjų apylinkių svečiai kviečiami savo malonių ap-silankymu praskaidrinti rengiųjų nuotaikas. Ypatingai mieliai priima-mi tie, kurie nebuvo priimti į Vokie-tijos stovyklas, jų tarpe Bajorinas, Daunoras ir Dr. Valteris.

BELGIJA

Kas pats šviečia, tas ir kitus ap-šviečia. Tokia Liežo jaunosios liu-diės švietėja lietuvaite pabėgėlė ses. Agnietė, OSB lapkričio 15 d. atšven-tusi vienuoliško gyvenimo sidabrinę sukaktį. Kai Lieže buvo pakankamai lietuviškių, seselė ketvirtadienio po-pietėmis skiepijo jiems tėvynės me-lę ir žinias apie tėvų žemę. Išėmi-gravus daugeliui šeimų — ji emėsi-mokyti suaugusius, kas tik kiek mo-kslu domėjosi. Linkime seselė sek-mingai šviesti, kad sušvistumės vi-si Lieže liekanti.

Besidomj Darbo ar sargybų kuo-pomis, smulkesnių žinių galite gau-ti tiesioginiai iš išvykusio K. J. Lu-košiuo. Adresas: Am Fort Gon-senheim 54. Mainz-Land. „Informa-cijos“ praneša, kad šiuo metu stei-giamas dar vienas lietuviškas kuo-pų dalinys, todėl karių plaučiai ka-syklose nebeišlaiko, galėtų tenai ty-rėsniu oru atsipūsti.

VOKIETIJA

MEMMINGENAS

Memmingene gyveną lietuviai, J. E. Dr. J. Skvirėko garbei, Kristaus Karaliaus šventės proga, Memmin-geno pilies salėje, suruošė akade-miją.
Iškilmingas pamaldas laikė kun. Br. Liubinas, atvykęs net iš Kai-serslautern, Pamokslą sakė kun. A. Bunga, Memmingeno lietuvių kolonij-os kapelionas. Jis nuoširdžiai ra-gino pasimelsti už J. E. Kauno Ar-kivyskupą.
Nors oras buvo lietingas, tačiau gražiai papuošta salė prisipildė susi-rinkusiųjų — minėjiman.
Atidarymo žodyje, Memmingeno lietuvių apylinkės pirmininkas, kun. Ant. Bunga, trumpai apibūdino Dr. J. Skvirėko nuopelnus lietuvių baž-nyčiai, bei lietuvių tautai.
Po to sekė gili ir nuosekli kun. B. Liubino paskaita. Jis pristatė J. E. Kauno Arkivyskupą Dr. J. Skvirė-ką kaip šv. Rašto vertėją ir lietu-viškosios bažnytinės provincijos val-dytoją. Pabaigoje nušviečia Dr. J. Skvirėko ramų, jokių gyvenimo adi-rių neįveikiamą, charakterį. Jis ragi-na visus jo darbo vaisiais pasinau-doti.
Meninėje dalyje dalyvavo p. Vait-kunaitis, p. Satiks ir Memmingeno lietuvių moterų ir bendras chorai, vadovaujami muziko M. Budriūno. Džiugu konstatuoti, kad muzikas M. Budriūnas per tokį trumpą lai-ką sugebėjo suorganizuoti gan skait-lingą chorą ir net 3 naujomis gies-mėmis praturtinti akademiją.
Pabaigoje komiteto pirmininkas Kun. A. Bunga perskaitė pasveiki-nimo adresą, kuris buvo pasiųstas J. E. Dr. J. Skvirėkui. Šiltais ploji-mais valdybos žestas buvo susirin-kusiųjų priimtas. Žinoma, būta ir tokių, kurie geriau pasirinko „Don Camillo“ filmą, negu šią akademi-ją.

Leiskite man pareikšti savo asme-ninę galvoseną, galvoseną vieno iš tų pasmerktųjų, t. y., vieno iš tų, kurie nesideda prie dabartinio orga-nizacinio gyvenimo. Raudonas ne-esu. Biauriuosi; brutalia jėga, nesą-žiningumu, veidmainiavimu ir dema-gogija. Lietuvių myliu taip pat visa širdimi. Ne dėl to aš Ją myliu, kad ten būtų likę paaukuoti antpečiai ar augštos kategorijos etatai. Myliu aš ją dėl to, kad ten pirmą kartą išvydau jos saulės šviesą, jos žemės sulčių maitinamas užaugau. Igiuo-si tų takų, kuriais basos kūdikio ko-jos lakstė. Į organizacinį gyvenimą nesidedu dėl to, kad negerbiu tų, ku-rie vadovauja toms organizacijoms. Ten tiek maža yra tikrų idealistų, kuriems tikrai rūpėtų pirmoje eilėje Tėvynės vadavimas. Yra vienas an-tras, bet jie nustumti į antrailes vie-tas. Viršūnėse stovi tie, kurie augš-tai iškelė Tėvynės vadavimo vėlia-vą, daro sau arba savo partijai nau-dingą biznelį, o Tėvynės vadavimui vos pajudina mažąjį rankos pirštelį. Negana to, dar tarp savęs kelia ne-sutikimus, atseit alkūniuojasi dėl pir-menybių, dėl garbės, dėl būsimos karjeros. Ponas Lozoraitis pasakė: „Tremties visuomenė yra vieninga, tik vadovaujantieji nesutaria“. Tai yra vienintelis žmogus, kurio sąžinė leido pačiam save pakaltinti. Tas mažina jo kaltę ir jį už tai gerbiu.

MIRTIS IR NELAIMĖS

Hannover Stockeno lietuvių bendruomenėje negailėstiga mirtis išplėšė iš lietuvių tarpo Martyną Mozūrą, gimusį 1884.1.11 d. Stum-brių kaime, Klaipeidos krašte, o tremtyje gyvenusių Hannover-Stocke no stovykloje. A.A. Mozūras, nors ir senesnio amžiaus žmogus, iki pa-skutinių dienų fiziniui ir dvasiniai tvirtas, su mažomis pertraukomis visą tremties metų dirbo bendruo-menės labui. Tai jau antras tautietis, kuris vienerių metų laikotarpyje mirė Hannoverjy. Prieš kelis mėnesius mirė paralyžium Rengvi-cas Liudas, kilimo iš Raseinių.

PLB BONNOS APYLINKĖS PIRMINIKAS, DR. ŽARSKUS, LAPKRIČIO 6 D. TURĖJO SUNKIĄ EISMO NELAIMĘ, PASIBAI RĖJO VISDĖLTO LAIMINGAI. JO VAIRUOJAMA MAŠINA PAKELĖJE Į OLDENBURGĄ SU SVEČIAIS, DARGELIŲ IR STRAUSO ŠEIMOMIS, 70 KM. GREIČIU NUSLYDUSI NUO KELIO, ATSTRENKĖ Į CEMENTINĮ STULPĖLĮ IR ŠONU KRITO Į GROVĮ, SU-LAUŽYDAMA AŽUOLINIUS TVOROS STULPĖLIUS IR APSIVERSDAMA NET 3 KARTUS. LAIMINGU BŪDU VISI 6 KELEIVIAI TIK LĖNGVAI SUSIŽEIDĖ. TIK KIEK LABIAU PRITRENKI P. STRAUSAI TURĖJO PALIKTI OLDENBURGE PAS SAVO ŽENTĄ BEI DUKRĄ, KUN. KELERIŲ ŠEIMOJE.

VIEŠNIA IS SVEICARIJOS

RENNHOFO PILYJE

Lapkričio 11 d., apie 9 val. ryto į gimnazijos naujuosius rūmus at-vyko ponis Dr. R. Kagi-Fuchs-mann, lydima studentės ir studento. Tai Sveicarijos Darbininkų Salpos Organizacijos valdybos narė ir Svei-carų Europos Pagalbos atstovė. Norėjo rasti gimnaziją jau Rennho-fe ir susipažinti su mokinių gyveni-mu ir, žinoma, labai galėjosi, kad kiek per ankstį atvažiuo.

Ji apžiūrėjo visus rūmų užkam-pius, nēt rūsius, barakų ir daržinę, teiravosi kaip ir kokiuose kamba-riuose bus apgyvendintj mokiniai, kaip jie maitinami ir prie kokių dar-bų jie pritraukiami. Ji pažadėjo pa-veikti į Sveicarijos Darbininkų Šal-pos Organizaciją, kad jie paskirtų gimnazijos įrengimams 10.000 DM, be to, dar 3.000 DM virtuvės persō-nalo butams daržinėje įrengti bei 2.000 DM virtuvės įrengimams. Už 2.000 DM turėtų būti nupirktj vir-tuvės motorai ir automatiniai virtu-vės įrankiai.

Pastebėta, kad svetimiėji visada laiko nuodugnai susipažinti su mū-sų problemomis ir rezultate dažniau-siai iš jų sulaukiama konkrečios pa-galbos.

GERBIAMAS REDAKTORIAU,

„Aš žinau, kad šitokiam rašini-ųjų negali būti vietos Jūsų red-kuojamame laikraštyje, kuris lei-džiamas laisvame krašte ir lai-svės pasiilgusių žmonių. Centro valdyba nepraleis, kaip skelbian-tį eretijas. Tai nesiderina su jų ve-dama skambia politika. Bet, bū-kite malonus, prieš mesdami į krepšį, perduoti centro valdybai. Juk jį Jūsų už tai negalės kaltinti.“

„Todėl šis suvažiavimas smerkia lietuvių tremtinių dalies nedalyvavi-mą organizuotoje veikloje. Kas šiais tragiškais laikais nerodo noro ir ne-panaudoja visų savo galbūmų pa-dėti savo Tautai ir dėtis prie Lietu-vos laisvės siekimų įgyvendinimo, tas didžiai ir nedovanotina nusikal-ta Tautai ir ateities kartoms“. (Su-važiavimo rezoliucija).

Leiskite man pareikšti savo asme-ninę galvoseną, galvoseną vieno iš tų pasmerktųjų, t. y., vieno iš tų, kurie nesideda prie dabartinio orga-nizacinio gyvenimo. Raudonas ne-esu. Biauriuosi; brutalia jėga, nesą-žiningumu, veidmainiavimu ir dema-gogija. Lietuvių myliu taip pat visa širdimi. Ne dėl to aš Ją myliu, kad ten būtų likę paaukuoti antpečiai ar augštos kategorijos etatai. Myliu aš ją dėl to, kad ten pirmą kartą išvydau jos saulės šviesą, jos žemės sulčių maitinamas užaugau. Igiuo-si tų takų, kuriais basos kūdikio ko-jos lakstė. Į organizacinį gyvenimą nesidedu dėl to, kad negerbiu tų, ku-rie vadovauja toms organizacijoms. Ten tiek maža yra tikrų idealistų, kuriems tikrai rūpėtų pirmoje eilėje Tėvynės vadavimas. Yra vienas an-tras, bet jie nustumti į antrailes vie-tas. Viršūnėse stovi tie, kurie augš-tai iškelė Tėvynės vadavimo vėlia-vą, daro sau arba savo partijai nau-dingą biznelį, o Tėvynės vadavimui vos pajudina mažąjį rankos pirštelį. Negana to, dar tarp savęs kelia ne-sutikimus, atseit alkūniuojasi dėl pir-menybių, dėl garbės, dėl būsimos karjeros. Ponas Lozoraitis pasakė: „Tremties visuomenė yra vieninga, tik vadovaujantieji nesutaria“. Tai yra vienintelis žmogus, kurio sąžinė leido pačiam save pakaltinti. Tas mažina jo kaltę ir jį už tai gerbiu.

Tas pat yra ir su DBLS-ga. Nuo-savie erdvūs namai, spaustuvė, yra tas pagrindas, su kuriuo rimtai gali-ma svertis darbo. Ką mes matome nuveikti, kas būtų realiai pasitarna-ves Lietuvos laisvei?

Neskaitant skambių popierinių rezo-liucijų ir nutarimų, kurie amžinai lie-ka tik popieriuje, atrodo, labai ma-ža. Visas nuopelnas yra savitraštis. Bet ir šiam papuolus į sunkumus, ta

NAUJOS APYLINKIŲ VALDYBOS

PLB Schweinfurto seniūnijos su-sirinkime lapkričio 8 d. išrinkta nau-joji seniūnijos valdyba: pirmininku A. Steponaitis, sekretorium A. Ra-gėnas ir pirmininko pavaduotoju P. Oržekauskas.

PLB Oldenburgo-Sandplatz apy-linkės tos pačios dienos susirinkime išrinkta taip pat nauja valdyba to-kios sudėtis: pirm. Vl. Pranskevi-čius, pavaduotojas F. Bracas, sekre-tore E. Calitienė, išdžininku A. Baumgardas, nariu K. Kazlauskas. Kontrolės Komisijon išrinkti: B. Fridrikas, Kjuikaitienė ir A. Baum-gardas, Salpos Komisijj sudaro nau-jai išrinkti nariai: P. Krapas, H. Matušauskas, E. Baumgardas, Či-žauskas ir Radzevičius.

Susitarus su Pabaltiečių Krikš-čionių Studentų Sąjungos bendra-būčio vėdėju, kun. J. Urdze, Vokie-tijos Krašto Valdybai pavyko Nor-drhein-Westfalijos įstaigose iš-irmtinai pigiomis kainomis patalinių Užpirkti ir iš „Hilfswerk der Evangelischen Kirchen der Schweiz padovanotų sumų apmokėti ir gau-ti šie kiekiai: 150 paklodžių po 2,50 DM, 100 paklodžių po 3 ir po 7 DM, 200 priegalių užvalkalų po 0,70 DM, 70 staltiesių po 2,50 DM ir 100 vilnonių antklodžių po 17 DM, iš viso 2.890. — DM sumai.

Laisvoji tribūna

garbinga s-ga, „kurios vardas au-ko s raidėmis bus įrašytas į istorijos lapus“ — nenori pagelbėti bent ke-lis mėnesius spausdindama jį veltui su savo nuosava spaustuve, arba pa-remti iš kurios kitos dispozicijos rim tesne suma. Sąjunga, namai, laik-raštis, spaustuvė, leidykla, karčia-ma ir kitos institucijos, nors ir val-domos skirtingų „direktorių“, ma-no supratimu, yra vienas ir tas pats nedalomas vienetas Tėvynės vada-vimo atžvilgiu. O buvo sakyta: „Na-mai neš pelną, spaustuvė taip pat. Iš to galėsime remti laikraštį ir są-jungą sunkioje valandoje“. Žodžiai amžinai gražūs, bet ne darbai.

Kova su komunizmu — kova dėl Tėvynės išvadavimo. Ar daug yra išleistą anglų kalboje brošiūrų ar šiaip literatūros, kas pasitarnautų kovoje su komunistų demagogija šia me krašte? Ar daug parašyta straip-snių anglų spaudoje, atremiant me-lo pasakas apie komunistinį rojų, kurios kvailina šio krašto nauivus gyventojus? Juk yra jau gerokai mo-kantių anglų kalbą. Tylima, „Duo-kie priemonės ir centro valdyba at-likis arbu“. (Iš str. „Nugalėsime“). Arklidėse buvo ankšta, namuose er-dvu. Priemonės duotos! Padorias patalpas užima nuomininkai, kar-čiama ir kiti bizni darų dalykai. Biznis — pinigai, o jie reikalingi, at-rod, tiems visiems direktoriams, kad išsaugojų jų baltas rankas nuo fabriko dulkių. Gal šioje paskutinė-je vietoje ir klystu truputį, bet nie-kas manęs negali kaltinti dėl šito.

Niekados spaudoje oficialiai ne-buvo daryti pranešimai apie tokius dalykus, kaip kad ir dabar nepra-nešta detalai apie susidariusius pi-niginius sunkumus. Nors nesu s-gos narys, o tik „E. Lietuvio“ skaityto-jas, bet mielai prisidėčiau ir aš prie susidariusios skolos likvidavimo, jei rasčiau spaudoje ne graudžius pa-mokslininko žodžius, bet aiškias kri-dito ir debito diagramas.

Pasakyta, kad šio krašto lietuvių yra sudėję 10.000 svarų. Gal sudės ir dabartinę susidariusią skolą. Ir jei tas kų nors pagelbės mūsų Tėvynei, tai bus nuopelnas tų pilkųjų eilinių žmonių, bet ne centro valdybos ir ne direktorių. Tai dėl šito viso kas yra mano anksčiau pasakyta, aš ne-sidedu prie S-gos ir negerbiu jos va-dovų.
Būkite tiesūs, atvirj ir sąžiningi. Nesidangstykite neaiškumo miglom nieko, ar tai būtų gera ar bloga. Mažiau neaiškumų — mažiau įtari-nėjimų, gandy, o daugiau pasitikė-jimo ir pagarbos. Tik šis kelias ve-dą į širdis ir susipratimą tų, kurie nuošaliai stovi nuo bendro darbo ir nuo DBL S-gos.

JUOZAS URBONAS

JAUNIEJI VELIAVNESIAI

LIETUVOS KARIUOMENES SUKAKTIES MINEJIMAS LONDONE

Lapkričio 23 Lietuvos kariuomenės 36 sukakties minėjimą Londono šiais metais minėjo ne DBLS CV, ne Centrinis ar Londono skyrius, bet lietuvių jaunimas: Londono lietuvių skautų D.L.K. Vytauto draugovė, draugininko V. Turūtos vadovaujama.

Minėjimo programą sudarė prof. S. Zymanto paskaitą ir J.A. Kaulėno parašytas ir jo pastatytas 3-jų paveikslų skautų stovyklos vaizdelis, kuriame svarbiausį vaidmenį ir atliko šios skautės ir skautai Londono lietuvių jaunasis atžalynas: M. Kaulėnas, Al. Vilčinskis, K. Baulys, A. Grikinaite, J. Mamaitytė, Rita, Ona ir Reda Daunoraitės, kurių paskutinioji ir jauniausioji — 8 metų, tarytum turėjo pirmąją rolę.

Jauniems padėjo išprūse vyresnieji „Vaidilos“ artistai, pats draugininkas V. Turūta, I. Turūtienė, J. Alkimavičius ir V. Salčiūnas.

Prof. S. Zymantas savo paskaitoje nurodė dvi lapkričio 23 dienos šventės prasmes: viena — Lietuvos savanorių kūrėjų ir karių ryžto ir drąsos diena, Lietuvos pergalės diena Lietuvos nepriklausomybę apgynus jos atkūrimo pradžioje, antroji, gal gilesnė savo prasme — Lietuvos kariuomenės savos gyvybės už tėvynės laisvę, pagerbimas, kuris Lietuvoje buvo susijęs su neišdildomų įspūdių iškilimais prie Nežinomojo Kario kapo Karo Muziejuje.

Prof. S. Zymantas nurodė, kad lietuviai svetur, emigracijoje gyvendami, ką kada nustoja savo valstybinio gyvenimo ir visa kas jį sudaro pajautimo jausmą. Kaip Bažnyčios esmę sudaro tikėjimas į Visagali, taip ir valstybės esmę sudaro ne vien teritorija, gyventojai ir valdžia, bet tas dvasinis saitas, rišas lietuvių vienoje valstybėje, jos tradicijos, jos institucijos, jos vėliava ir jos Karys. Be kario, be savos kariuomenės kuri, kaip jį silpnina bebūtų, teikia valstybės piliečiams saugumo jausmą, be tų tradicijų, nėra nei pačios valstybės. Vals tybės savaimė pačios negimsta, už jų sukūrimą kovoja tautos kariai, kurie savo aukomis suriša valstybės piliečius į vieną visumą nematomais saitais.

Užsieny kai kas nurodo, kad nepriklausomą Lietuvą esą per daug būdavo lešų išleidžiama kariuomenei ir kad kariuomenė negynusi Lietuvos nepriklausomybės 1940 metais.

Tačiau kas taip nurodo, tas užmiršta, kokį nematomą tautinio ir valstybinio auklėjimo darbą Lietuvos kariuomenė yra atlikusi, kurios kariai, atlikę karinę prievolę grįždavo į savo tėviškęs perauklėti kitose dvasioje. Jei kariuomenė negynė Lietuvos nepriklausomybės 1940 m., tai nebuvusi jos kaltė, bet toks buvęs daugumos Lietuvos politinės valdžios nusistatymas, dėl kurio teisingumo ar neteisingumo šiandien dar sunku kalbėti.

Be to, Lietuvos kariai, Lietuvos kariuomenės išauklėti, vadovaujami savų karininkų, neišskiriant generolų ir pulkininkų, stoji ginti savo valstybės ir tautos laisvės ir nepriklausomybės tame didžiajame suki lime, kuris vyko Lietuvoje 1944 — 1948 metais. Politikai vadovavusių yra reikalas ir atsakomybė, kodėl nebuvo ginta Lietuvos laisvė 1940 metais, kodėl nebuvo bandyta su laikyti nuo sukilimo 1944 metais, bet faktas yra tas, kad Lietuvos kariai, kiek jų liko neištremta 1941 m. į Sibirą, 1944 metais pakėlė ginklą prieš okupantą.

Šis karas vyko ne pagal Genevos konvencijas: belaisvėn nebuvo imama, net su žuvusių karių kūnais priešas elgėsi pasibaisėtina būdu. Nežinia, ar bus galima kada surašyti pilną ir tikslią šio karo ir kautynių istoriją, ar bus galima rasti visų žuvusių kapus ir juos papuošti? Priešas ir juos naikino, tačiau tai buvo tikras karas. Prof. S. Zymantas paccitavo visą eilę Lietuvoje vykusių kautynių 1945-1946 metais, vykusių visose Lietuvos vietose: Dzūkijoje: Kalniškių miške, Suvalkijoje: Budnikų apylinkėje, Mikalinės miške, Zemaitijoje: Raseinių apylinkėje, Aukštaitijoje: Zaliojoje Girioje ir t.t., kurių metu iki 1946 metų vasaros žuvusių lietuvių karių skaičius siekė 8000 vyrų, 1946 met vasarą vien Suvalkijoje priešas sutraukė net iki 15.000 vadaus karinių dalinių kovai su Lietuvos laisvės kovotojais.

Į Lietuvos Kariuomenę reikią žiūrėti akimis paties Krašto ir ją vertinti taip, kaip pats Kraštas ją vertina!

1946. 11. 20 d. pagrindžio laikraštis „Laisvės Zvalgas“ rašė: „Šiomis liūdnomis mūsų tautai dinomis, mes prisimename tą gražią, drausmingą ir kultūringą savąją kariuomenę, kuri nelaimingų tarptautinių įvykių pasekmėje buvo liūdnai okupuota likviduota“.

Baigdamas paskaitą prof. S. Zymantas paskaitė Lietuvos sukilimo metu dainuojamą jau nebe dainą, bet giesmę, žuvusiam Lietuvos kariui pagerbti:

Atlikęs pareigą tėvynei,
Narsus kary, Tu pražuvai,
Nors mums į laisvę kelią skynei,
Nežino nieks, kas Tu buvai...

Laimingo nesulaukęs ryto,
Narsus Kary, Tu pražuvai,
Tu užgesai, kai laisvę švito,
Laimėjai kovą, bet ne sau...

Akis ne motina užspaudė,
Prie kapo neverkė sesuo...

Kovos lauke granatos gaudė,
Raudojos ūkanots ruduo...

Atėję giminės prie kapo
Nežino, kad tai Tu esi...
Tau motina — Tėvynė tapo,
O Tavo broliai — mes visi!

Tauta Tau gražų vardą skyrė,
Nežinomu Kariu tapai!
Garbė per amžius Tau, Didvyri,
Mirtim mums laisvę atpirkai.

Po paskaitos sekė minėtas lietuvių skautų D.L.K. Vytauto draugovės 3 paveikslų vaizdelis. Jis jau buv Londono lietuvių socialiniame klube statytas. Malonu buvo girdėti scenoje lietuvių jaunųjų skautų gražiai lietuviškai tariamus J. A. Kaulėno skautams parašyto prasmingo vaizdelio žodžius.

Vaidinūsieji jaunieji ir vyresnieji lietuvių kultūrininkai verti visų pagarbos ir dėmesio. Jie pakelia lietuvių kultūrinę vėliavą užsienyje ten, kur ne vienas vyresniųjų jį iš savo rankų išleidžia. Gailla tik, kad iš šio minėjimo susirinko palyginamai nedidelis lietuvių skaičius.

Ateinanti šeštadienį šis Londono lietuvių skautų atžalynas vyksta į Nottinghamą dalyvauti ten ruošiamame Lietuvos kariuomenės šventės minėjime. Reikia tikėtis, kad Nottinghamo lietuvių visi susirinks pagerbti Lietuvos kariuomenės sukaaktį ir mūsų vaikučius, šiuos jaunuosius Lietuvos vėliavnešius tremtyje.

Amerikiečiai ir neamerikiečiai stebisi, kąd JAV-se susekama tiek daug vis naujų šnipinėjimo aferų. Kai kurie amerikiečių, prancūzų ir vokiečių laikraščiai dar visai neseniai reišė didelio pasipiktinimo, kad visų JAV teismo instancijų sprendimu buvo pritaikyta augščiau sioji bausmė atominiams šnipams Rosenbergsams. Nutylėdami bolševikų nežmoniškumus, vykdomus milioanams pavergtųjų, šie spaudos organai piktinosi tariamū laisvės varžymu ir įtikinėjo, kad Rosenbergai yra kritė kaip „aklos teisinės klaidos aukos“. Dabar paaiškėjo nauja šnipinėjimo afera, atskleidusi, kad bolševikams buvo prieinami ir pačios didžiausios amerikiečių radoro paslaptys Forte Montmouth. Iš čia dingio 26 nepaprastai svarbūs planai, kurie atiteko bolševikams. Vienas pabėgęs iš Rytų Vokietijos atominės energijos specialistas papasakojo, kad bolševikai gyrėsi viską žiną apie minimąsias amerikiečių radoro paslaptis. Svarbiausias įtarimas krito Aaronui H. Colemanui, Forte ligi tolėjusiam spinduliavimo laboratorijos šefo pareigas. Jis, kaip ir kiti tarmodieji, prisipažino palaikęs santykius su Rosenbergu, kuris juos įtraukė į komunistų partiją. Į komunistus buvo įstoję daugiau personalo narių, o Colemanas paslaptinomis aplinkybėmis buvo pakeltas net į laboratorijos šefus. Dabar, kaip pažymi vokiečių spauda, spec. komisija nustatė, kad bolševikai buvo per savo agentus įsiskverbę net į dar didesnes JAV karines paslaptis.

JAV-se didelį susijaudinimą sukėlė eksprezidento Trumano pakvietimas per policiją (pirmas JAV istorijoje) liudyti kongreso komisijoje dėl šnipų veiklos JAV-se. Prezidentas išsiekė tą kvietimą buvo priėmęs, bet paskiau, lygiai kaip buv. užs. reik. min. Byrnes ir vyr. teisėjas Clarkas, atsisakė. Savo viešai per radiją ir televiziją tartame žodyje Trumanas aiškiai pabrėžė, kad jis nesudarė joki pirmumo bolševikams JAV tarybose, taip pat neglobojo, kaip kad jam norima prikišti, ir D. White'o, kuris yra buvęs JAV finansų reikalų psekretorium ir vėliau buvo paskirtas net tarptautinio valiutų biuro direktorium.

White'as laikomas vienu svarbiausių Morgenthau plano sumanytojų bei vykdytojų ir artimu Hiss'o bendradarbiu. Iškilus Hiss'o aferai į viešumą, jis, apklaussinėtas, netikėtai nuo širdies smūgio mirė. Kad jį

protegavęs Trumanas, kaltinimus buvo pareiškęs pats dabartinis JAV teisingumo ministeris. Tačiau net ir pats perzid. Eisenhoweris ta proga pažymėjo, kad jis netikės, jog Trumanas sąmoningai būtų White'ą protegavęs. Trumanas aiškiai, kad apie jo veiklą buvo painformuoti visi reikalingi asmens, jis palaikęs kontaktą su FBI ir įvykęs visą eilę nepaprastai reikšmingų žygių kovą su komunizmu sustiprinti.

Vokietijoje, ypač tarp rusų pabėgėlių organizacijos NTS ir jai artimų sferų, sukėlė didelį susijaudinimą buv. raud. armijos kapitono Georgijaus Horunžio, seniau TSSR dar Chersonskio vardu, o Vokietijoje pasivadinusio „vyr. mokyt. Muelleriu“ ir gyvenusio Frankfurte, Jordanstr. 13, suėmimas. Dabar jo laukia teismas. Tačiau kai kas baiminasi, kad jam vėl nepavyktų iš teismo ištrukti „sausam“, kaip yra pvz., pavykę išnešti sveiką kailį, žinoma, ne be Maskvos įsikišimo, jau visai eilei Maskvos šnipų. Vieni jų buvo išteisinti dėl įrodymų stokos, nes lig laiku pavyko pašalinti svarbiausius liudininkus, kaip kad vad. „raudonosios Olgos“, laikytos viena iš gabiausių agentų Vokietijoje, atveju, „netikėtai suvažinėjus“. Kaiserslauterne gyvenusį leitenantą, ypač daug apie jį žinojusį, kiti, kaip Ludmila Severina, prie kurios buvo rasta drabužiuose įsiutu 5.000 DM, pasisakiusį pažinojusį NTS centrinę Sidorenkovą, neišaiškintomis aplinkybėmis pasikorė kalėjime, trečiu atveju buvo nežymiai užtušuoti ir t.t.

Muelleris laikomas visų bolševikų šnipų Vokietijoje galva. Apie jo aferą rašė „Abendpost“, Deutsche Illustrierte“ ir kt. Vokiečių žurnalui „Deutsche Illustrierte“, kuris anksčiau yra rašęs apie Lietuvos partizanus, įdėjęs Iljos Molino atsiminimus apie Kremliaus užkulisius ir tikruosius Pabaltijų užgrobimo bei deportacijų kaltininkus ir atspausdindes daugiau panašių dalykų, buvo „tarpininku“ net pasiūlyta 10.000 DM, kad tylėtų. Tačiau žurnalas netylėjo ir net per kelis numerius visą tą aferą išvilko į viešumą.

Muelleris-Horunži, 1948 m. pabėgęs į Vakarų ir tapęs amerikiečių bei vokiečių kai kurių įstaigų patarėju, vadovavęs Hamburgie agentų mokyklai etc., kaltinamas išdavęs bolševikams visas paslaptis apie Vakarų už geležinės uždangos esančius žmones, visus ten nuvykusius

kovotojus, perteikęs visas žinias apie įtvirtinimus, kariuomenės dislokaciją, atominius ir kt. naujausius ginklus, žymiausius rezistencijos veikėjus etc. Jis per savo „patikėtinius“ buvo pasidaręs ir perdavęs bolševikams visų Vakaruose esančių žymiausių Vokietijos ir egzilių politikų priv. butų durų užraktų kopijas atspaudus, vadovavo „balionų akcijai“, gabenusiai į Rytus balionais antikom. literatūrą, ar organizavo antibolševikinius sąjūdžius, tuo pačiu skaldydamas emigrantus, maišė; NTS centras Frankfurte, rusų emigrantų naujai sukurtame ZOPE ventre Muenchene ir kitur. Į jo „aktyvų“ taip pat įrašyta, kad jis išdavęs nuleistus į Ukrainą laisvės kovotojus, kurie, aprūpinti naujausiais radijo įtaisais ir net ciano kaliumi, kad prirėkūs nusižudyti, nespėję juo net pasinaudoti, visi bolševikų buvo ten pat Ukrainoje suimti, o rytojaus dieną Višinskis bausiamasis užsi puolė Jungt. Tautosose amerikiečius, kad tie „kišasi į Sovietų vidaus reikalus“, vykdo „diversinius aktus“ etc. Tada bolševikų buvo sušaudyti emigrantai iš Vok. Vokietijos Vasilijus Vasilevičius Vasilčikovas, Leonidas Nikolaievichius Maikovskis, Sergijus Gorbunovas ir Dimitrijus Romyga, bolševikų teigimu, apmokyti Bad Wiessee mokykloje. Bolševikai skelbė, kad tokios agentų mokyklos esančios sukoncentruotos prie Frankfurto, Bad Worishofeno ir Kaufbererno. Žodžiu, tas „puikiausias rusas“ kaip jį vadino amerikiečiai, o iš tikrų — labai gudrus bolševikų šnipų galva, taip pulkiai sugebėjo užsimaskuoti, jog daug kur jam buvo pavesta net vadovauti visai antibolševikinei akcijai...

Dabar NTS stengiasi nuo jo tolintis, savo viešais pareiškimais pažymėdama, kad ir jį pati daug prisidėjusi prie jo „išaiškino“. Tačiau pvz. „D. I.“ daug karčių žodžių pasako jos adresu, be kitko, pažymėdama, kad jį bendradarbiaus su Hitleriu ir kad arti 100 jos narių naciai sušaudė, kaip įturtus bolševikų šnipus, o kitus porą šimtų — už tuo pat dalykus sukėję į konc. stovyklas. Tarti dirbė bolševikams buvęs ir Dr. V. Baidalokovas, vadovavęs antibolševikinei akcijai, ir NTS pirmininko pavad. Vl. Sporenky. Esą ir daugiau tamsių šešėlių antibolševikinio NTS sąjūdžio veikloje. Dabar tik tenka laukti, ką dėl to pasakys amerikiečių karinis teismas, — ar būtent tiems, kurie yra siuntę į mirtį kitus ir dėl jos yra kalti, vėl nepavyks kokiu nors pretekstu „išnešti sveiką kailį“, kaip pastebi kai kurie laikraščiai.

Dar didesnę sensaciją Berlyno rytų zonoje sukėlė buv. gen. Gehleno biuro narys, pabėgęs iš Vakarų

ir rusams atnešęs tariamą visus Vakarų agentų sąrašus kom. kraštoose su planais ir kitais svarbiais dokumentais. Pagal tuos sąrašus dabar vedami rytų zonoje labai platūs suminėjami. Rytinę Vokietiją tiesiog nusiaubė nauja teroro banga. Sveicarių spauda pažymi, kad minimasis biuras vykds specialius uždavinius su amerikiečių ir vokiečių atitinkamų įstaigų žinia. „Der Spiegel“ žiniomis, Rytinės zonos saugumas gen. Gehleno biuro išdavimą per daug išpūtęs. Išdavikas Geyeris esantį „maža žuvids“, anksčiau priklausęs nacių partijai, bet paskiau buvęs užverbuotas raunonyti. Jis išvogs tik dalį duomenų, o ir suimtųjų skaičius susidaręs dėl jo išdavimo, nesąs toks didelis — nesiekias nė 100. Prie išduotųjų nerasta nei ginklų, nei slaptų siųstuvų. Gen. Gehlenas karo metu pasižymėjęs kaip vokiečių gen. štabo skyriaus „Svetimos kariuomenės Rytuose“ šefas. Dabar jo aparatą buvo norima oficialiai pervesti į vokiečių tarnybą.

Vokiečių žurnalas „Der Spiegel“ Nr. 47 (53. 11. 18) aprašo, kaip bolševikų agentai per berlynietį Alfredą Friedrichą pasiūlė net pačiam vokiečių vyriausybės Blanko įstaiigos informacijos skyriaus vedėjui Fr. Wilhelmui Heinzui, šiuo metu atostogaujantiems faktiniam karinės kontražvalgybos šefui, pereitį dirbti pas bolševikus — „drauge su feldm. Paulium“ — ir tapti jų gene ralu, perėmus tiesiai iš Maskvos va dovauti Sovietų žvalgybos centrinės Vokietijos skyriui. Be abejo, „siūlytojas“ buvo suimtas ir dabar laukia teismo.

Vokiečių spauda skelbia UP pranešimą, jog buv. Sovietų žvalgybos vyr. leit. I. Achmedovas, stojęs liudininku prieš JAV senato komisiją, papasakojo, kad jau 1941 m. JAV-se veikė 20-25 Sovietų šnipų grupės, kurios vėliau buvo dar daugiau prapleštos. Jis pats sakėsi savo akimis matęs apie 100 JAV karinių dokumentų, kuriuos Sovietų šnipai buvo įteikę bolševikams. Tarp jų buvo taip pat planai amerikiečių ginklų tyrimo įstaiigos Aberdeene. Achmedovas 1943 m. apsisprendė mesti Sov. Sąjungai ir išsik įsikūrė Turkiijoje, o paskiau iš Vak. Vokietijos emigravo į JAV. Tai pačią komisiją nuteistas už šnipinėjimą H. Goldas su priesaika papasakojo, kad jis jau anksčiau išaiškino kaip šnipą Jungt. Tautų radio rusų skyriaus vedėją. Kaltinamasis turįs būti A. Svechanski s, kuris dirbęs JT sekretoriu, vėl nepavyks kokiu nors pretekstu „išnešti sveiką kailį“, kaip pastebi kai kurie laikraščiai.

ELTA.

Silpnųjų valios jėga — jų užsispyrimas: išmintingasis, jei reikia, pakęčia savo nuomonę, kvailys visada pasilieka užsispyręs.

Zmogus, neturįs tikrų įrodymų, visada patiekia jų šimtus. Protinas žmogus tyli, kai jam daromi išpiršto išlaukti priekaištai ir šmeižtas.

SOLISTŲ — MĖGĖJŲ KONCERTAS

Grudžio 12 d., 7 val., Liet. Soc. klubo patalpose, 345a Victoria Park Rd., Liet. Kat. Moterų šv. Onos D-ja ruošia

SOLISTŲ MĖGĖJŲ KONCERTA

Programoje dalyvauja p. J. Liustikaitė, p. Valterienė, Povilavičius ir pianistas — kompozitorius — Jerums. Bus išpildoma lietuvių kompozitorių dainos, duetai ir operų arijos.

Dainos mėgėjai maloniai prašomi dalyvauti. Biletai iš anksto gautinami p. Liūdžių krautuvėje ir pas D-jos nares.

PRO SUTEMAS GYVAS TAVO VARDAS

1945 m. sovietai užėmė Karaliaučius, mano tėvus išvežė darbams prie Tilžės. Po dviejų metų tėvams mirus badu, iškeliavau į Lietuvą laimės jėškoti. Po ilgų klaidžiojimų pirmąją prieglaudą suradau Beržyčių kaime, netoli Raseinių ir Viduklės, pas lietuvi ūkininką X.

Iš šio kaimo iki 1948 m. vasaros išvežė Petrausko Antano, Mankaus ir Paulausko šeimas. Čia, netekęs globėjų, iškeliavau toliau. Neilgai vargus mane priglaudė Baraičių gyventojas Y. Ši šeima, matyt, sovietams buvo patikima, nes visi jos nariai tu rėjo neblogo tarnybas: sūnus Alfonsas — Viduklės dvare esančioje senelių prieglaudoje, sandėlininkas; Bronius — mechanikas MTS stotyje, Viduklėje; Lėvukas — pieninės direktorius Šiauliuose, o vėliau Šilutėje; o Y sesuo, Blankienė, arši komunistė, — padėjo savo dukteriai Pagėgiuose „valdyti“ karių farmą. Nė kiek nemažesnis komunistas buvo ir Blinstrubas Alfonsas, už nuopelnus partijai, paskirtas čia esančio kolchozo „Laimės kolūkis“ pirmininku. Šiame antrajame kaime išbuvau iki repatriacijos Vokietijon. Per visą laiką niekas nebuvo iš to kaimo ištremtas. Tai gal vienintelis toks laimingas kaimas ne tik toje apylinkėje, bet ir visoje Sovietų Rusijoje. Vietiniai žmonės buvo neturtingi, nuosirdūs ir didžia dalimi religingi. Mažiau laimingas buvo netolimas Pakautų kaimas — iš čia buvo gana daug ištremta ir sodybos išplėstos. Prisimenu, kai kartą 1950 m. pavasarij iš nakties prasidėjo tremimai. Laimė, kad mano dabartinis globėjas su šeima buvo išvykęs dar iš vakaro malūnais. Namuose likau aš ir senutė šeim. motina. Atvykę rusai enkavedistai ir sribai mus abu kamantinėjo grąsino, klausdami kur yra likusi šeima. Nei aš, nei senutė nepasakėme, žinodami kokiam

reikalui jiems tai reikalinga. Perpykę įsilaužėliai išsivežė viską, kas bent šioikos tokios vertės turėjo, mus palikdami. Kai grįžė šeiminiškai viską patyrė, išvyko pas pažįstamus ir apie kelis mėnesius slapstėsi. Praėjus trimėjimui bangai, grįžo atgal ir iki pat mano repatriacijos liko nepaliesiti. Iš Padubysio kaimo ištremtųjų galima priskaičiuoti apie 50%. 1948 m. pavasarij pats mačiau, kaip buvo tremiami Petrauskai iš Beržyčių. Buvo apie 3 val. ryto, kai pakilo kieme triukšmas ir beldimas į langus ir duris — kadangi tokie dalykai vykdavo dažnai, tai nelabai ir nustebome — manėmė tai cilinė kontrolė. Pravėrus duris, vidun įgriuvo apie 20 pūsgrįvių sribų ir raudonkepurių (taip mes NKVD- istus vadino), kurie triukšmądami įsakė kuo skubiausiai pasirostę kelionei. Pati P. dar mėgino prašyti pasigalėjimo, bet tas tik dar labiau siutino išlaužėlius ir įsakė „pakuočius ir laikyti snuki“. Petrauskų šeima, pasiėmusi nedidelį ryšulėlį būtiniausių reikmenų ir maisto, buvo išvežta į Viduklės geležinkelio stotį. Iš čia gyvulinuose vagonuose, su tūkstančiais tokių pat nelaimingųjų, buvo ištremti į Sibirą. Aš likau vienas. Rusai išsivežė visą turtą, o duris ir langus užkalė. Vėliau Petrauskas iš Krasnodarsko rašė, kad jie ten gyvena didelėje stovykloje ir dirba miškė. Čia kartu dirba sunkius darbus ir mažamečiai ištremtųjų vaikai. Labai trūksta maisto ir rūbų. Retkarčiais pažįstamį pasiūsdavo po siuntinių su maistu.

Reikia paminėti ir aršų komunistų Baraičiuose Beržinską, kurio visi gyventojai labai nekentė. Nė kiek ne gerentesnis tipas buvo ir milicininkas Raseiniuose Grinius. Šis dažnai dalyvaudavo darant pas žmones kratas ir žmones mušdavo.

Raseiniuose rusų kariuomenės bu-

vo nedaug. Prie kelio esančiose karainėse stacionavo apie 500 vyrų NKVD garnizonas, kuris tai išvykdavo, tai po kelių mėnesių sugrįždavo. Čia ir jaunus lietuvių pradžioje imdavo trumpam apmokymui. Kiek vėliau visi jaunuoliai tarp 17 ir 19 m. amžiaus buvo paimti tikron karinėtarnybon ir išvežti. Du paimtieji kartais parašydavo tai iš Austrijos, tai iš Vengrijos, kur jie buvo paskirstyti tarp sovietinių dalinių.

Netoli Baraičių, viename dideliame dvare, yra sovchozas. Po parke dažnai vyksta mitingai. Parke esanti kokia tai balta statula bolševikų yra demoliuota iki neatpažinimo — be galvos ir rankų. Ne geriau atrodo ir prie kelio stovintis kryžius.

Nėi privati, nei valstybinė stytba nevyksta, be keletois išimčių — Raseiniuose 1951 m. buvo pradėti statyti mūriniai „partijos“ namai ir keli ūkininkai iš vogto miško pradėjo statyti mažas trobesius.

Apylinkėje partizanų yra labai daug. Daugiausia jie šeiminkavosi apie Betygalą. Čia 1950 m. buvo ir didelės jų kautynės su jau minėtu Raseinių garnizonu, kurių metu abi pusės turėjo daug nuostolių užmuštais. Vienas partizanų bunkeris buvo išsprogdintas, kuriame žuvo ir septyni partizanai. Vėliau, partizanai patyrė apie išdavimą, apylinkės komunistuojančius sulikvidavo, o jų sodybas sudegino. 1951 m. nemažesnes kautynės įvyko ir Viduklės miške, kur rusai buvo sutraukę labai daug jėgų — net 40 kariškų sunkvežiminių buvo kariuomenė iš visur suvežė. Čia taip pat buvo išsprogdintas vienas partizanų bunkeris ir daug partizanų žuvo. Žymių nuostolių ap turėjo ir rusai. 1949 m. pats mačiau paguldytus 7 partizanų lavonus prie jau anksčiau minėto kryžiaus. Vėliau žmonės kalbėjo, kad jie visi buvo sumesti į netoliese esantį enau-

dojamą šulinį. 1950 m. Raseiniuose, prie sribų būstinės mačiau paguldytus 5 nukautus partizanus. Jų lavonai labai buvo sužaloti ir atpažinti nebuvo galima. Tokių partizanų lavonų išniekinimų pasitaikydavo gana dažnai.

Lietuvą visuomet prisimenu ir mie lai jog grįžčiau, jei jį būtų laisva. Ten paliko mano jaunystės geriausios dienos, ten paliko man taip mieliai žmonės. Nors lietuviškai pradėdu jau ir pamiršti, bet tyliais vasaros vakarais bendrai niūniuotos dainos žodžiai apie Lietuvą, amžinai liks irrašyti mano širdyje:

Praeis jaunystė. Nužydės alyvos, Ir lapas lapą gelstantį lydės... Pro sutemas man Tavo, Lietuva, vardas gyvas

Nevystamu pavasariu žydės... Taip baigia savo, Vokietijos Krašto Valdybos atstovai papasakotus, prisimintomis jaunais vokiečiais, keturi savo jaunystės metus bendrai su lietuviams iškentėjės nukryžiuotoje Lietuvoje.

EUROPOS LIETUVIS

Buvęs „Britanijos Lietuvis“

THE LITHUANIAN WEEKLY
Leidžia — DBLS Centro Valdyba su Europos Lietuvių Bendruomenėmis, kurios atstovauja: Pr. Zundė — Vokietija, J. Masilius — Prancūzija, J. Red. Br. Daunoras. Redakcijos ir Administracijos adresas: 43, Holland Park, London, W.11 Telf. PARK 9699.

Redakcija raštus taisyti ir trumpina savo nuožūra.
Prenumeratas kaina: metams — 35 šil. 6 mėn. — 20 šil. 3 mėn. — 12 šil. Užsienyje metams — 6 doleriai.

Skelbimai: spaudos eilutė arba jos vieta — 1 šil. Adreso pakaitimas — 1 šil. Paskiras numeris — 1 šil. Spausdina NIDOS spaustuvė, 3, Southern Row, W.10. Printed by NIDA Press, 3 Southern Row, London, W.10.